

Innhold

”Framtidstru”	5
1. Innledning - plangrunnlag og politiske føringer	6
1.1 Kort om plangrunnlaget.....	7
1.2 Fylkesrådets politiske plattform - ”med blikket mot framtida”.....	7
1.3 Overordna distriktspolitiske mål og strategier.....	8
1.4 Rapporteringssystem	9
1.5 Hvem gjelder føringene i programmet for?	10
2. Satsingsområder i RUP 2008	10
2.1 Innledning	10
2.2 En kraftig satsing på verdiskaping og innovasjon.....	12
2.2.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/vurderes i 2008:	16
2.3 En samordna forsknings- og utdanningspolitikk	18
2.3.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/vurderes i 2008:	21
2.4 Trøndersk mat – et fortrinn som skal utnyttes bedre.....	22
2.4.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/vurderes i 2008:	25
2.5 Ei framtidretta energisatsing	27
2.5.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/vurderes i 2008:	30
2.6 Ei behovsretta utbygging av infrastruktur	31
2.6.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/vurderes i 2008:	34
2.7 Trøndelag skal være et godt sted å leve og bo.....	35
2.7.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/vurderes i 2008	38
2.8 Prinsipper for virkemiddelbruken	40
3. Spesielle oppfølgingsområder	40
3.1 Bedriftsutvikling - Innovasjon Norge	40
3.2 Samhandlingsprogrammet for Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Trondheim.....	42
3.3 Omstillings- og utviklingskommuner	42
3.4 Samarbeid om tilrettelegging i nord.....	43
3.5 Regionale/kommunale fond.....	44
3.6 De videregående skolene som utviklingsaktør	44
3.7 Mål 3. Territorielt samarbeid (Interreg)	45
3.8 Program for utvikling av sørsamisk næring og kultur	46
3.9 Differensiert arbeidsgiveravgift - (RDA-midler)	47
4. Fylkeskommunale virkemidler 2008	48
4.1 Andre virkemidler som disponeres av Innovasjon Norge	49
4.2 Virkemidler som disponeres av Fylkesmannens Landbruksavdeling	49
Vedlegg 1. Forretningsplanen 2008 for IN Nord-Trøndelag.....	51
Vedlegg 2. Retningslinjer for bruk av regionale-/kommunale fond 2008.....	54
Vedlegg 3: Andre fylkeskommunale utviklingsmidler.....	55
Vedlegg 4: Oppsummering av møterunde RUP/Ungdom 2007	56
TEMA:ENERGI	56
TEMA: BRUK OG VERN AV NATURRESSURSER	58
TEMA: LIVSKVALITET	59
TEMA:KLIMA	61
TEMA: KOMPETANSE	62
Vedlegg 5: Forkortelser	64
Vedlegg 6: Sentrale planer, stortingsmeldinger m.v	65
Vedlegg 7: Statistikk	66

Regionalt Utviklingsprogram for Nord-Trøndelag 2008

”Framtidstru”

**Behandlet
Fylkestinget, desember 2007**

”Framtidstru”

Framtidstrua er nordtrønderens styrke!

Å bruke denne framtidstrua til å utvikle Nord-Trøndelag er den viktigste oppgaven og dette forplikter oss til å bygge et moderne samfunn, der vi finner løsninger som ivaretar respekten for enkeltmennesket og ansvaret vi har for fellesskapet. Å ha blikket rettet mot framtida og se muligheter også utenfor fylkets og landets grenser er en viktig del av dette.

Det er i lokalsamfunnene vi lever våre liv, og det er der livskvalitet og trivsel skapes. Våre lokalsamfunn skal være tuffet på toleranse og respekt for hverandre, der vi tar ansvar for hverandre, miljøet og kommende generasjoner. Sentralt her står retten til å være annerledes. Gjennom kultur- og kunnskapspolitikken som gjør hver enkelt trygg på egen identitet, skal Nord-Trøndelag framstå som attraktivt for de som skal bo og jobbe her i framtida. Derfor er det viktig å gi ungdom innflytelse på alle områder. Vi skal gi et utdanningstilbud som gjør våre unge godt rustet til å møte framtida, uansett hvilken veg de velger.

Våre naturressurser skal forvaltes på en fornuftig og ansvarlig måte, til beste for nordtrønderen og miljøet. Ren luft, rent hav og en natur i balanse er grunnleggende verdier. Klimaendringene er vår tids største miljøutfordring og vi i Nord-Trøndelag må ta vår del av ansvaret. Derfor blir en aktiv miljø- og klimapolitikk sentralt, og dette må hensyntas i alle beslutninger.

Gode ideer er grunnlaget for en offensiv og framtidsretta verdiskaping i vår region. For å utvikle næringslivet må det skapes en bedre kultur for kreativitet og det å kunne lykkes.

Mange av framtidens yrker er ennå ikke skapt. Vi i Nord-Trøndelag skal være med på å skape disse.

Regionalt Utviklingsprogram for Nord-Trøndelag 2008 er et steg på veien mot dette.

Derfor kanaliserer fylkestinget i 2008 direkte om lag **136 millioner** kroner gjennom programmet. I tillegg står det igjen en buffer som er avsatt for å ta større prosjekter. Statens bevilgning til Nord-Trøndelag over kap. 551 post 60 for 2008 er på 93.5 mill. kroner medregnet egen bevilgning til satsingen gjennom Interreg.

Foruten den fylkeskommunale virkemiddelbruken, gir programmet også føringer for virkemiddelbruken i kommunene, Innovasjon Norge, Fylkesmannens Landbruksavdeling og aktører som forvalter virkemidler gjennom programmet. I tillegg vil det være mange prosjekter der disse aktørene samfinansierer prosjekter.

Susanne Bratli
fylkesråd

1. Innledning - plangrunnlag og politiske føringer

Etter en omfattende prosess med involvering av et bredt partnerskap, ble felles Fylkesplan for Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Trondheim kommune vedtatt høsten 2004. I dialog med det trønderske partnerskapet utvikles årlige Samhandlingsprogram som er en direkte oppfølging av Fylkesplanen. Programmet for 2008 behandles endelig av fylkestinget i desember, samtidig med Regionalt Utviklingsprogram 2008.

Som ledd i RUP-prosessen gjennomførte fylkesrådet sommeren 2007 to regionale møter (Frostating, Namdalen) der kommuneledelsen var invitert sammen med ungdom fra egen kommune, for å få innspill til arbeidet med programmet. I møtene ble tema som energi, bruk og vern av naturressursene, livskvalitet, klima og kompetanse tatt opp. Sammen med Ungdomskonferansen 2007 er det fra disse møtene oppsummert en rekke innspill som farger RUP-programmet for 2008. Mange av disse innspillene er også ivaretatt i Fylkesrådets politiske plattform for perioden 2007-2011.

Som del av RUP-arbeidet har Fylkesrådet tidligere også gjennomført egne høstmøter med regionrådene. I et valgår faller konstituering av kommunestyre og fylkesting sammen med den perioden da dette vanligvis gjennomføres, og derfor ble RUP-prosessen i høst noe annerledes. Fylkesrådet bestemte at det skulle gjennomføres ett felles RUP-møte, der alle kommunene og RUP-partnerskapet (se beskrivelse av RUP-partnerskapet i kap 1.3 på s. 8) ble invitert. Møtet ga både anledning til å gi informasjon om RUP som regionalpolitisk verktøy og ikke minst sette innhold og satsinger RUP-programmet under debatt. Dokumentet som fylkestinget i desember inviteres til å vedta, har derfor vært gjennom en prosess med kommunene på et mer overordna nivå enn tidligere.

Fylkesrådet er imidlertid svært opptatt av en nær dialog med kommunene om tiltaksarbeidet, og det legges derfor opp til at det gjennomføres en møterunde også på nyåret. Det er viktig at det regionale tiltaksapparatet er godt oppdatert på hva som rører seg i kommunene og regionene – ikke minst med tanke på den konkrete virkemiddelbruken framover. Denne arenaen vil derfor:

- være en informasjonskanal FRA regionene/kommunene til fylkeskommunen/det sentrale partnerskapet om viktige tema/utfordringer i respektive regioner.
- være en arena for sterkere koordinering av tiltaksarbeidet i respektive regioner, bl.a. med tanke på felles satsinger.

KS Nord-Trøndelag gjennomfører et eget prosjekt der målet er å i sterkere grad sette næringspolitikk i kommunene på dagsorden. En del av dette er å tilby kommunene en arena hvor dette temaet tas opp spesifikt med fokus på egen kommune og egen situasjon. Så langt det er mulig, legges det opp til en samordning av disse aktivitetene og de regionale

RUP-møtene. Viktige politiske føringer i programmet er også bestillinger fra fylkestinget.

1.1 Kort om plangrunnlaget

Felles Fylkesplan har som basis at "Mennesket er Trøndelags viktigste ressurs" og at menneskers samhandling, deres kreativitet og kompetanse er det bærende element i utviklingspolitikken. Dette har gitt grobunn for den felles visjon for Trøndelag som uttrykkes ved:

Kreative Trøndelag. Her alt e mulig – uansett.

Fylkestingene i Trøndelag og Trondheim bystyre har i tråd med dette vedtatt følgende 6 satsingsområder for perioden 2005-2008:

1. En kraftig satsing på verdiskaping og innovasjon.
2. En samordna forsknings- og utdanningspolitikk
3. Trøndersk mat – et fortrinn som skal utnyttes bedre
4. Ei framtidsetta energisatsing
5. Ei behovsretta utbygging av infrastruktur
6. Trøndelag skal være et godt sted å leve og bo

Slik plansystemet er oppbygd vil Felles fylkesplan være det grunnleggende strategiske utgangspunktet også for det regionale utviklingsarbeidet i Nord-Trøndelag. Regionalt Utviklingsprogram for Nord-Trøndelag vil ha dette som basis for de årlige rulleringene.

Her er det imidlertid viktig å merke seg at fylkene vil ha ulik vektlegging mellom satsingsområdene, samtidig som det også vil kunne være ulik vektlegging mellom satsingsområdene fra et år til et annet. Noen områder vil også være mer virkemiddelintensive, mens andre i større grad vil ha en mer politisk karakter. Satsingen på verdiskaping (2.2) er eksempel på det første, mens energisatsingen (2.5) er eksempel på det siste.

1.2 Fylkesrådets politiske plattform – "med blikket mot framtida".

Fylkesrådets politiske plattform for 2007-2011, "**Med blikket mot framtida**" bygger på tre grunnleggende hjørnesteiner; **Ungdom, miljø og næringsliv**, konkretisert ved at:

- Nord-Trøndelag skal framstå som attraktivt for de som skal bo og jobbe her i framtida. Det er viktig at ungdom gis innflytelse på alle områder.
- Gode ideer er grunnlaget for en offensiv og framtidsetta verdiskaping i vår region. For å utvikle næringslivet må det skapes en bedre kultur for kreativitet og det å kunne lykkes.
- Klimaendringene er vår tids største miljøutfordring og vi i Nord-Trøndelag må ta vår del av ansvaret. Derfor skal det føres en aktiv

miljø- og klimapolitikk, og det skal tas hensyn til dette i alle beslutninger.

Disse hjørnesteinene skal være gjennomgående perspektiv for arbeidet med å gjennomføre Regionalt utviklingsprogram 2008.

1.3 Overordna distriktpolitiske mål og strategier.

Gjennom St.meld. nr 21 (2005-2006), Hjarte for heile landet. Om distrikts- og regionalpolitikken trekker regjeringen opp de overordnede mål og strategier for distrikts- og regionalpolitikken:

Det skal legges til rette for at alle skal kunne bosette seg der de ønsker og å utløse verdiskapingspotensialet i hele landet. Viktig for å nå disse målene er;

- Utvikling av arbeidsplasser
- Utvikling av tjenestetilbudet
- Utvikle attraktive steder

Andre viktige distrikts- og regionalpolitiske føringer er utvikling av næringsmiljø, fremme innovasjon, omstilling og nyetableringer. I arbeidet med entreprenørskap og nyetableringer skal innsatsen spesiell tilpasses kvinner og ungdom. I arbeidet med innovasjon pekes spesielt på viktigheten av at fylkene sammen med det regionale partnerskapet utformer en regionalt tilpasset innovasjonspolitik

Viktige partnerskap

Partnerskapsarbeidet vil være sentralt i gjennomføringen av programmet. Begrepet partnerskap bør ikke brukes om alle mulige nettverk og samarbeidsrelasjoner. Fylkeskommunen forstår partnerskap som et forpliktende samarbeid med dialog, felles ressursinnsats og ansvarsfordeling. Innenfor enkelte områder vil det være naturlig å bruke partnerskapsavtaler i gjennomføringen av strategiene. I partnerskapene må det tilstrebes en representasjon av begge kjønn, jfr. likestillingsloven.

RUP-partnerskapet (det strategiske partnerskapet)

Det strategiske partnerskapet knytta til Regionalt Utviklingsprogram består av fylkeskommunen, NHO, LO, Innovasjon Norge, Fylkesmannens landbruksavdeling, KS, NAV, HiNT, SIVA, Fiskeridirektoratet og Nord-Trøndelag Barne- og Ungdomsråd (NTBUR). Fylkeskommunen har lederskap og sekretariat i dette partnerskapet.

Gjennomføringspartnerskap

Videreutvikling og gjennomføring av de strategiske målene må styrkes gjennom et forpliktende samarbeid mellom partene i gjennomføringspartnerskap. Oftest vil aktører/personer som var sentral i det strategiske partnerskapet avløses eller suppleres med nye aktører/personer som vil representere gjennomføringspartnerskapet.

Regionale strategiske temapartnerskap etter behov

Det kan også være behov å organisere partnerskap rundt større strategiske temaområder for å håndtere sammensatte utfordringer. Eksempler på dette er "Tenkeloft Trøndersk landbruk" og "Marint Forum" - andre temapartnerskap kan være kulturområdet, FOU/kompetanse, innovasjon, entreprenørskap eller ungdomssatsing. Ansvar, ressursbruk, beslutningsmyndighet og gjennomføringsansvar drøftes i felleskap og kan om nødvendig konkretiseres gjennom avtaler.

I løpet av 2008 vil det innen FoU-området komme i gang et regionalt forskningsprogram; Virkemidler for regional FoU og Innovasjon (VRI) der et bredt partnerskap har stått bak en fellestrøndersk søknad til Norges Forskningsråd.

Kjønnsperspektivet

Fylkesrådet er opptatt av at Nord-Trøndelag skal være attraktivt og gi utviklingsmuligheter for begge kjønn. Utviklingsarbeidet i Nord-Trøndelag må derfor fortsatt ha et sterkt fokus på prosesser og ordninger som stimulerer sterkere til deltakelse fra kvinner. En nylig gjennomført undersøkelse viser at det her er et godt stykke fram til dette er en realitet. Fylkesrådet vil derfor forsterke dette med et krav om at prosjekter som gis støtte gjennom programmet skal ha en kjønnsbalansert representasjon i ulike prosjektgrupper. Videre skal kjønnsperspektivet framgå som en del av prosjektrapporteringen. Hvis dette skal fravikes skal det spesielt begrunnes og vedtas av fylkesrådet selv.

Kjønnsperspektivet er også en sentral føring for de andre aktørene som disponerer virkemidler gjennom programmet.

Miljøperspektivet

Miljøperspektivet er framhevet fylkesrådets plattformen. Det skal arbeides med klima- og energiplan for fylket, med oppfordring til kommunene om å gjøre det samme. Ambisjonene er å bidra til 30 % nedgang i utslipp av klimagasser innen 2020, og med 50 % innen egne virksomheter. Fylkesrådet ønsker at prosjekter som gjennomføres som del av dette programmet skal sees i et slikt perspektiv.

1.4 Rapporteringssystem

Det er bygget opp et enkelt rapporteringssystem som ved årets slutt gir grunnlag for å vise hvor mye virkemidler som er brukt innen hvert av de 6 innsatsområdene (fra Fylkesplanen) og samtidig hvor stor del av disse satsingene som kan sies å være *næringsorientert*, *ungdomsorientert* og *miljøorientert* jfr. fylkesrådets politiske plattform. Da blir også denne rapporteringen en viktig målestokk på hvordan tiltaksarbeidet oppfyller fylkesrådets politikk.

Fylkestinget vil få rapportene til behandling påfølgende våring etter at programmet er gjennomført. (våren 2009)

1.5 Hvem gjelder føringene i programmet for?

Føringene i Regionalt Utviklingsprogram gjelder for alle som forvalter virkemidler direkte gjennom programmet. Dette betyr ikke at programmet skal styre virkemiddelbruken hos disse aktørene i detalj; det skal være rom for betydelig lokal tilpasningsmulighet slik at tiltaksarbeidet i den enkelte kommune/region skal kunne møte de utfordringene som gjelder akkurat der. I rapporteringene er det likevel viktig at disse aktørene også synliggjør hvordan de politiske føringene fra fylkesrådet er ivaretatt.

Som ledd i en helhetlig utviklingspolitikk, er det også viktig at programmet har påvirkning på andre virkemiddelaktører som bidrar i det regionale utviklingsrommet, men hvor virkemidlene er mer frittstående i forhold til fylkestinget. Gjennom RUP-partnerskapet deltar både SIVA, A-etat, Fylkesmannens landbruksavdeling, Statens Vegvesen og Høgskolen i Nord-Trøndelag og det er viktig at disse aktørene også legger opp sin virkemiddelbruk og sitt utviklingsarbeid slik at dette understøtter en samlet utviklingspolitikk for Nord-Trøndelag.

2. Satsingsområder i RUP 2008

2.1 Innledning

Felles fylkesplan (2005-2008) og fylkesrådets politiske plattform legger de langsiktige strategiske føringene på Regionalt Utviklingsprogram 2008. I tillegg har prosessen med møter i det regionale partnerskapet lagt konkrete føringer på programutformingen.

Selv om det regionale utviklingsprogrammet utarbeides årlig må programmet ivareta et langsiktig perspektiv også på prosjektnivå. Det vil derfor alltid være en betydelig portefølje av pågående satsinger/prosjekter hvor finansieringsløpet går over flere år, men hvor de detaljerte økonomiske forutsetningene avklares fra år til år. Det er viktig at programmet så langt som mulig ivaretar nødvendig forutsigbarhet for de aktører som gjennomfører prosjektene.

Videre er det slik at en stor del av virkemidlene disponeres som rammebevilgninger av andre utviklingsaktører i regionen.

Dette beløpet er nært det beløp fylkeskommunen får overført fra staten til regional utvikling. ***Fylkestinget har tidligere signalisert en restriktiv politikk i forhold til nye initiativ som medfører at ytterligere deler av utviklingspotten legges ut. Dette ligger fortsatt fast.***

Kombinasjonen av stor pågående aktivitet og ekstern forvaltning av midler betyr at en meget stor del av virkemidlene er oppbundet også når vi går inn i 2008. Dette begrenser handlingsrommet for å gå inn i nye prosjekter.

I prioriteringen av nye prosjekt vil signalene fra RUP-rundene på nyåret i 2008 være viktige.

At store deler av utviklingskapitalen allerede er "i arbeid" gjennom pågående prosjekter forteller om høy aktivitet på tiltaksarbeidet. Videre forteller det også noe om at en svært stor del av tiltaksarbeidet er basert på en aktiv fylkeskommune som går vesentlig lenger enn å være en passiv mottaker av søknader. I de aller fleste prosjektene er fylkeskommunen med på å bidra i formingen av prosjektene sammen med partnerskapene allerede på forprosjektstadiet. Det registreres at fylkeskommunen på dette punkt er en etterspurt partner og at dette i mange tilfeller også fører til at fylkeskommunen følger prosjektene tett også i det videre utviklingsløpet. Fylkesrådet mener dette er en riktig utvikling og tror kombinasjonen virkemidler og utviklingskompetanse gir bedre prosjektgjennomføring og et mer helhetlig tiltaksarbeid i fylket.

Pågående og nye prosjekt

Under satsingsområdene er satt opp en rekke pågående satsinger/prosjekter som følges opp i 2008. Dette er i hovedsak prosjekter som allerede er igangsatt eller vedtatt gjennom tidligere program. Det er imidlertid viktig at prosjekteierne følger opp dette opp mot virkemiddelaktørene, i mange tilfeller gjennom oppdaterte søknader.

Selv om mange satsinger/prosjekter er i gang og legger beslag på store deler av potten, vil det være rom for flere nye prosjekter innen de satsinger som vedtas gjennom RUP 2008. I tillegg til føringene fra Fylkesplanen og fylkesrådets plattform anviser programmet også noen konkrete retninger på tema partnerskapet ser som aktuelle prosjektområder i 2008.

I kapitlene fra 2.2 til 2.6 er satsingsområdene i RUP 2008 beskrevet, samtidig som det er satt opp økonomiske rammer for de ulike områdene. Disse *rammene er å oppfatte som indikative*, i den forstand at det er etablert praksis for å flytte midler mellom satsingsområdene dersom det viser seg at behovet for midler avviker betydelig i forhold til den budsjetterte rammen i den ene eller den andre retning. ***Innenfor disse rammene skal både pågående/vedtatte prosjekter, samt nye initiativ/søknader følges opp.***

En del av prosjektene som nevnes er ferdig finansiert, men videreføres i 2008. Disse vil være i en viktig fase gjennom at arbeidet avsluttes eller at det avdekkes behov for videreføring for å sikre ønskede resultater. Videre nevnes også en del satsinger/prosjekter av mer administrativ karakter. Uansett er det i disse tilfeller viktig med fokus og oppfølging i partnerskapet også i 2008. De viktigste prosjektene er nevnt i tabellene under satsingsområdene. I tabellene er også gitt korte stikkordsmessig kommentarer til prosjektinnhold og sammensetning av partnerskapene.

2.2 En kraftig satsing på verdiskaping og innovasjon.

Næringsutvikling og trygge arbeidsplasser er et av de viktigste satsingsområdene for Trøndelag. Vårt næringsliv står overfor stadig sterkere krav til omstilling. Da er det spesielt viktig å utvikle en koordinert innovasjonspolitik. (Fylkesplan 2005-2008)

For å forsterke bedriftenes innovasjonsevne er det viktig å etablere velfungerende innovasjonssystemer, kople FoU-miljøene med bedriftene og sikre risikovillig kapital til nyskappingsprosjekter. I Nord-Trøndelag trekkes følgende hovedstrategier opp for dette:

- direkte støtte til innovasjonsprosjekter i bedrifter (Innovasjon Norge)
- bygge opp innovasjonssystemet som en infrastruktur for nyskaping
- entreprenørskap, inklusive satsing på ungdom og næringsutvikling
- forskning og kompetanseutvikling
- bransjerettet innovasjon

Det er viktig å ha fokus på industrimiljøet i Trøndelag. FoU-miljøet i Trondheim og industrimiljøene i distriktet er gjensidig avhengig av hverandre. Enkelte industrinæring er sårbare for konjunktursvingninger og internasjonal konkurranse, men kanskje kan denne sårbarheten snus til noe positivt? Den tvinger oss nemlig til å kreativt og annerledes, noe som er helt nødvendig for å kunne ha et oppegående industrimiljø i Trøndelag, også i framtida!

Innovasjonsteamet som består av fylkeskommunene, Trondheim kommune, Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet er sentralt i arbeidet med å utvikle innovasjonssystemene.

Innovasjonssystemene

Et innovasjonssystem er et organisert samarbeid mellom bedrifter og kunnskapsaktører, offentlige myndigheter, virkemiddelaktører og private finansieringsaktører. De fleste bedrifter er en del av slike systemer.

Innovasjonsteamet arbeider med en policy for den offentlige virkemiddelbruken rettet mot kunnskapsparke, næringshager og inkubatorer. Fra 2008 stilles tydeligere resultatkrav til selskapene for å motta offentlig driftsfinansiering. Inkubatorvirksomhet prioriteres, og det legges til grunn en forståelse av at det vil være nødvendig med en offentlig basisfinansiering for å drive slik virksomhet. For selskaper som driver inkubatorvirksomhet og leverer gode resultater på dette området, vil omleggingen gi mer forutsigbare rammebetingelser framover. Bedriftssamarbeid i klynger har fått økt oppmerksomhet de senere årene og flere finansielle virkemidler er etablert for å oppmuntre til dette; f.eks Arena-programmet og Norwegian Centres of Expertise. I dette arbeidet vil det geografiske perspektivet være hele Trøndelag.

Etablering av forumet Skognæringa i Trøndelag bedrer mulighetene for økt verdiskaping og innovasjon både innen skogbruket og skogindustrien i regionen. Den økte samhandlingen innen næringsklyngen vil sannsynligvis medføre at nye prosjekter må følges opp.

Entreprenørskap

Entreprenørskap dreier seg om evnen til å se muligheter og utnytte ressurser. Entreprenørskap er viktig for å skape arbeidsplasser jfr. Ungdomskonferansen er det også ønskelig å sette mer fokus på entreprenørskap i barneskolen, slik at man utvikler skaperånd og kreativitet – noe som er en forutsetning for entreprenørskap.

Selv om Nord-Trøndelag i landsmålestokk er svake på entreprenørskap målt i antall nyetableringer pr. innb., er antall nyetableringer doblet på 10 år. Satsingen på Ungt Entreprenørskap med brei involvering og forankring i skolen og økt etableringslyst hos enkeltpersoner forklarer mye av dette. Virkemiddelapparatets prioritering av etablerere og etablering av inkubatorer og næringshager er også forklaringer. Innovasjon Norges satser også tungt gjennom "Alkymisten", som er et utviklingsprogram for ungdom med etableringsplaner.

I 2006 ble det opprettet et entreprenørskapsteam for Trøndelag. Teamet som består av Innovasjon Norge, Ungt Entreprenørskap, NTBUR, LEN, NTNU og høyskolene skal koordinere arbeidet med entreprenørskap i Trøndelag. (det er også et eget team for Nord-Trøndelag). Etablereropplæring tilbys nå i hele fylket etter en fastsatt plan slik at etablerere kan planlegge å delta på de kurs som passer best.

Ungdom og næringsutvikling

Samfunnsutvikling og politiske målsettinger har økt fokus på ungdom som målgruppe for utviklingsarbeidet. For å kommunisere med ungdom på deres premisser er det viktig å ta i bruk nye medier og moderne kommunikasjonsformer.

Det er vedtatt en strategi for satsing på ungdom og næringsutvikling. Det må legges til rette for at ungdom kan bo og arbeide i fylket og at de kan etablere bedrifter her. Tiltakene har fokus på entreprenørskap, kobling næringsliv/skole, nettverksbygging og kommunikasjon. Målgruppen er både ungdom (13-35 år) og støtteapparatet.

Ung Tiltakslyst er et verktøy for ungdommelig skaperkraft og har sterkt fokus på etablerere. De er koordinator for en årlig entreprenørskapssamling rettet mot ungdom og tiltaksapparatet. Det arbeides aktivt med å få etablert en nasjonal pilot for Ung Tiltakslyst.

Ungt Entreprenørskap er pådriver og tilrettelegger for å innføre elev/studentbedrifter som pedagogisk virkemiddel i skolen. HiNT har en ambisjon om at innovasjon og entreprenørskap skal inngå i alle studieretningene. Ung Tiltakslyst og Innovasjon Norge tilbyr etablereropplæring og bistand til ungdom uten tilknytning til skolesystemet. To av tre etablererstipend går til kvinner og mer enn halvparten av stipendene går til ungdom.

Likestilling

Fylkeskommunen gjennomførte i 2006 en idédugnad for å utvikle nye satsinger innen likestilling. Temaområdene var medvirkning, like muligheter og næringsutvikling, og blant forslagene var metoder for å synliggjøre kvinner som rollemodeller for unge jenter, kurs for å gjøre kvinner mer bevisst på bruk av media og tiltak for unge kvinnelige

etablerere. Et viktig signal var at det trengs mer dokumentasjon og kunnskap for å iverksette relevante tiltak. I 2008 vil det bli arbeidet aktivt for å få på plass et program for likestilling i Nord-Trøndelag.

Kultur som basis for verdiskaping og innovasjon

Flere nasjonale undersøkelser viser at kulturbaserte næringer har og vil få en stor betydning for vekst og utvikling også i fylker som Nord-Trøndelag. Kulturbaserte næringer har:

- et betydelig verdiskapingspotensial både direkte og gjennom egen produksjon og indirekte gjennom produksjon av innsatsfaktorer til samfunnet
- en rekke av de egenskaper som andre vare- og tjenesteproduserende næringer i dag etterstreber, dvs. de betraktes som innovative og lærende næringer
- en representasjon av mange unge, kreative, innovative utøvere som gjennom sin aktivitet og interesse representerer et stort verdiskapingspotensial
- mulighet gjennom å øke et steds attraktivitet i forhold både til befolkningen, næringslivet og tilreisende.

Fylket har miljøer og kompetanse som kan bidra med kunnskap, opplevelser og kreativitet som vil sikre økt verdiskaping innenfor de kulturbaserte næringene. Eksempler på slike miljø er de konsoliderte museene i fylket, de turnerende kunstformidlingsinstitusjonene, de ulike festivalene, MidtNorsk Filmsenter, Rock City Namsos, idrettslige arrangement, samt andre kunst- og kulturopplevelser. Det samvirkende inkubatormiljøet mellom Verdal- Tindved kulturhage og Namsos Rock City vil frambringe erfaringskunnskap og kompetanse til nytte for arbeidet med kulturbaserte næringer.

Reiseliv

Reiseliv er en viktig næring for Nord-Trøndelag. Tall fra Transportøkonomisk Institutt viser at de direkte og indirekte økonomiske virkningene av reiselivet i fylket har økt med 22 % fra 2001 til 2006, og er for 2006 beregnet til 3,4 milliarder kroner.

Det er igangsatt et arbeid med en trøndersk reiselivsstrategi under ledelse av Kontaktforum Reiseliv Trøndelag (består av NHO Reiseliv Midt-Norge, Trøndelag Reiseliv AS, Norsk Bygdeturisme og Gardsmat, Innovasjon Norge, fylkesmennene og fylkeskommunene). Strategien skal utvikles gjennom en prosess som involverer kommuner, bedrifter og reiselivsorganisasjoner, og skal behandles i begge fylkesting i mars 2008. Strategien blir avgjørende for veivalg og tiltak som igangsettes innen reiseliv for 2008.

Pågående arbeid innen reiselivsutvikling som videreføres i 2008 er nevnt i oversiktene i bak de enkelte kapitlene. I tillegg vil viktige deler av satsingen ivaretas gjennom:

- Bedriftsutvikling i regi av Innovasjon Norge
- Andre lokale/regionale tiltak innenfor områder som attraksjonsutvikling, mat, opplevelser og infrastruktur

Internasjonalisering

Det internasjonale perspektivet skal være gjennomgående i utviklingsarbeidet. Globalisering, teknologisk utvikling og et åpnere marked påvirker utviklingen, og i dag er reiser, studier og internasjonal arbeidserfaring viktig for å bygge opp internasjonal kompetanse. Det antas at internasjonale trender i enda sterkere grad vil prege den framtidige næringsutviklingen og morgendagens bedriftsledere. Derfor må vi ha fokus på internasjonalt arbeid både gjennom oppvekst og utdanning. En internasjonal koordinator er ansatt for å arbeide med dette.

Den internasjonale arbeidsdelingen utvides. Bedrifter fusjoneres eller kjøpes opp og blir dermed del av globale verdikjeder og betydningen av ny kunnskap gjennom nettverk og strategiske allianser internasjonalt øker. Vi er avhengig av stor arbeidsinnvandring og konkurransen om arbeidskraft og talenter skjerpes – også internasjonalt. Samtidig er nye energikilder og ny teknologi er avgjørende for å møte klimautfordringene, og dette kan gi konkurransefortrinn for norske bedrifter. Det er grunnlag for å si at globalisering, mangel på arbeidskraft og skjerpede miljøkrav er viktige drivere for innovasjon i bedriftene.

Det gjennomføres flere tiltak for å gjøre næringslivet mer internasjonalt konkurransedyktig. Satsinger som forsterker og videreutvikler dette vil bli prioritert også i 2008. Et eksempel på dette er Eksportsatsing Trøndelag som er vedtatt ut 2008. I 2008 må eventuelt videre opplegg avklares. Gjennom sin representasjon i over 30 land åpner Innovasjon Norge opp for et stort potensial for koplinger mellom næringsliv og uteapparat.

2.2.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/ vurderes i 2008:

(Prosjekt/satsinger som er **merket *** indikerer finansielt behov fra fylkeskommunen i 2008)

Prosjekt	Partnerskap	Kommentar
Midt-Norsk Filmfond*	Trondheim kommune fylkeskommunene	Videreføring etter evaluering
Kompetansenav innenfor kunstbasert næringsvirksomhet*	Kunstnerorganisasjoner Fylkeskommunen	Oppfølging av plan for profesjonell kunst for å øke verdiskapingen innenfor kunstbasert virksomhet
Ungt Entreprenørskap*	Ungt Entreprenørskap, kommuner, fylkeskommunen, næringsliv, andre	Prosjekt rettet mot grunnskolen, vg skoler og HiNT.
Innovasjonsselskapene i fylket	Fylkeskommunen, Innovasjon Norge, Kommunene, SIVA.	Omfatter satsingene på Innherred, Steinkjer, Namsos, Nærøysundet og i Leksvik. Samhandling med Sør-Trøndelag mtp oppfølging
Kompetanseutviklingsprogram for oppfølging av ungdom*	Fylkeskommunen, Innovasjon Norge, Ung Tiltaksløst, kommunene	Styrke "ungdomskompetansen" i lokalt/regionalt tiltaksapparat.
Ungkubator*	Bedrifter, Innovasjon Norge, Fylkeskommunen, Ung Tiltaksløst, kommunene	Etablere minimum to nye ungdomsinkubatorer/"veksthus" Leksvik, Grong, Meråker
"Arena Trøndelag"	Sparebank1, Innov.Norge, LO, NHO, A-etat, Trondh. Kommune, Næringsforeningen i Trondheim, fylkeskommunene	Publikasjonen Arena Trøndelag – tar pulsen på Trøndelags næringsliv/samfunnsnivå
Profilmarkedsføring av Trøndelag*	Trøndelag Reiseliv AS, STFK, NTFK	Årlig reiselivsmarkedsføring på norsk og internasjonalt marked
Ekspertsatsing Trøndelag*	Innovasjon Norge, bedrifter, fylkeskommunen	Videre opplegg vurderes
Skognæringa i Trøndelag*	Næringsorganisasjoner, næringsaktører, fylkesmennene, fylkeskommunene, Innovasjon Norge	Utvikle samhandling og økt verdiskaping i verdikjeden. Aktuelt å delta i finansieringen av oppfølgingsprosjekt
Verneområder som grunnlag for økt lokal verdiskaping	Næringsliv, organisasjoner, kommunene, fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge	Ny aktivitet i nasjonalparkene/verneområdene og tilgrensende bygdesamfunn
Innovasjon skole og næringsliv*	Fylkeskommunen, næringslivet, kommunene, nasjonale realfagsmiljø	Skal bidra til økt samhandling med det lokale næringslivet, øke interessen for realfag og gi et bedre tilbud til både elever, lærere og næringslivet.
Huze Entreprenørskap *	Steinkjer kommune, fylkeskommunen	3-årig prosjekt med oppstart i 2007.

Intro Innherred*	Bedrifter, Innherred Vekst, Steinkjer Næringssselskap, fylkeskommunen	Videreføre traineeprosjekt på Innherred
Utspring*	Bedrifter, FoU-miljø, virkemiddelapparatet	Bedriftsutvikling i Verdal, Leksvik, Orkanger. Kopling mot FoU-miljø
Laksefiske i Namsen*	Næringsaktører, fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge, LMD	Utvikle laksefiske som merkevare og spydspiss for internasjonalt opplevelsesmarked
Verdiskaping i trebransjen i Trøndelag*	Næringsorg., næringsaktører, fylkeskommunen, fylkesmannen Innovasjon Norge	Utvikling av nye produkt fra trevirke. Samarbeid med aktører i Sør-Trøndelag.
Oppfølging av tiltak fra Likestillingskonferansen*	Fylkeskommunen, fylkesmannen, Innovasjon Norge, organisasjoner	Tiltak rettet mot kvinnelige ledere og etablerere
Markedsplass for grønne omsorgstjenester*	Fylkesmannen, Innovasjon Norge, næringsaktører, fylkeskommunen	Prosjektet er etablert i regi av Fylkesmannen.
FabLab Høylandet*	Fylkesmannen, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, næringsaktører og forskningsmiljø	Samarbeid med Institute of Technology i Boston USA. Skal bidra til tekniske nyvinninger
Kongsmos kalkfelt*	Høylandet kommune, Norkalsit AS, fylkeskommunen	Arealbruk og konsekvensvurderinger. Større planleggingsjobb på infrastruktur
Raudfjellet Snåsa	Statsskog og Snåsa kommune	Utvikling av talk, magnesitt og kleber-forekomstene. Avtale om undersøkelse med Verdalskalk.
Attraksjonsutvikling Indre Namdal	Kommunene, fylkeskommunen, næringslivet; Innovasjon Norge, FMLA	Forsterke og videreutvikle reiselivsdestinasjonen Indre Namdal
Attraksjonsutvikling Ytre Namdal	Kommunene, fylkeskommunen, næringslivet; Innovasjon Norge, FMLA	Forsterke og videreutvikle reiselivsdestinasjonen Ytre Namdal
Tiltakskurs for bygdekviner	Fylkesmannen, Tiltakskviner i NT	Etablereropplæring, entreprenørskap
Nettverksbankene i N-Trøndelag	Kommunene, fylkesmannen	Legge til rette for samordning
Veier og vanskelig terreng	Fylkeskommunen, skognæringa og FMLA	3-årig prosjekt med oppstart i 2006
Alkymisten	Innov.Norge, næringsliv	Utviklingsprogram for ungdom med forretningsideer
Områdeprosjekter knytta til miljø/kulturlandskap. Ytre Namdal, Stiklestad, Egge	Kommunene, fylkesmannen	Synliggjøring av miljøverdier i kulturlandskapet som grunnlag for verdiskaping.
Kommunen som aktør for næringsutvikling	KS, Fylkesmannen, Fylkeskommunen, kommunene, Innovasjon Norge	Oppfølging av prosjekt i regi av KS.

**Indikativ økonomisk ramme for 2008 (pågående og nye prosjekt)
12.0 mill. kroner.**

2.3 En samordna forsknings- og utdanningspolitikk

Utdanning og forskning er en sentral del av en samordna satsing som skal gjøre Trøndelag til den mest kreative regionen i Europa. Utdanningsinstitusjonene skal samarbeide tett og gi den enkelte elev best mulig forutsetninger og slik gi regionen ytterligere konkurransefortrinn. For å bygge opp under en satsing på verdiskaping og innovasjon er det også viktig at våre FoU-miljøer og utdanningsinstitusjoner brukes aktivt både inn mot nærings- og samfunnsliv. Grensesnittet mot innovasjonsområdet (beskrevet i forrige kapittel) er her flytende. En annen måte å si det på er at forsknings- og utdanningspolitikken innrettes slik at den understøtter innovasjonspolitikken. (Fylkesplan 2005-2008)

Nordtrøndersk næringsliv generelt, og særlig de små bedriftene, har svake tradisjoner for å bruke FoU som virkemiddel når nye produkter og prosesser skal utvikles. Prosjekter som bidrar til å styrke denne koplingen vil være et prioritert område i satsingen på FoU i Nord-Trøndelag. SkatteFUNN-ordningen er her sentral.

Det er et mål å tilpasse forskningen til lokale- og regionale behov, samtidig som mulighetene i forskning synliggjøres bedre. Økt forståelse for forskningens betydning hos næringsaktører og offentlige brukere i fylket er en del av dette. Samlet har Trøndelag store FoU-ressurser. Det er derfor viktig med tiltak som stimulerer til bedre utnyttelse av disse miljøene. Samtidig må forskningen presenteres og formidles på en måte som øker tilgjengeligheten.

Det regionale utviklingsprogrammet for 2008 skal:

- Bidra til å utvikle kompetanse innen prioriterte områder for samfunn og næring i Nord-Trøndelag
- Understøtte utviklingen av attraktive og konkurransedyktige kunnskapsmiljø i Nord-Trøndelag
- Bidra til å styrke samarbeid og samordning mellom kunnskapsmiljøene i fylket
- Bidra til å styrke samarbeid mellom kunnskapsmiljøene i Trøndelag
- Bidra til å finansiere FoU-prosjekter fra næringsliv og offentlig sektor i fylket
- Sette fokus på internasjonal aktivitet gjennom hele skoleløpet.
- I sterkere grad ta i bruk studentene som ressurs i utviklingsarbeidet.

Som ledd i en styrking av den regionale forskningspolitiske innsatsen framover arbeides det med å utvikle en Forsknings- og innovasjonsstrategi for Trøndelag. Samordning og samarbeid mellom forskningsmiljøene er her viktige delmål. Dette må også sees som et ledd i å utvikle en felles regional dimensjon til den nasjonale forskningspolitikken.

Innen utdanningspolitikken er det et mål at elever og studenter skal få et aktivt forhold til utviklingsprosesser innen nærings- og samfunnsliv. Dette gjelder spesielt innen innovasjon, entreprenørskap og særlig i skjærings-

punktet mot kultur. Samarbeid og utveksling mellom næringsliv og utdanning er her viktig. Det er viktig at skoleeierne legger til rette for entreprenørskapsaktivitet i skolene i Nord-Trøndelag. Entreprenørskapslinja ved Mære og Olav Duun videregående skole vil være et viktig bidrag i dette arbeidet.

Ungdomskonferansen hadde fokus på utdanning. Her gis det signaler om at rådgivningstjenesten må bedres, slik at karriereveiledningen blir bedre. Konferansen setter også klare krav til lærerutdanningen, slik at lærerkvaliteten bedres. Alt for å få flere til å fullføre utdanningen på normert tid, og for å redusere antall "drop outs".

VRI Trøndelag (Virkemidler for Regional forskning og innovasjon)

VRI Trøndelag er en tiårig programsatsing fra Norges Forskningsråd for å øke nyskapingen i Trøndelag. Dette skal vi få til ved å ta i bruk det beste fra næringsliv, forskning, utdanning og offentlige virksomheter. Satsingen innebærer en samordning av allerede pågående aktiviteter i regionen, samt nye tiltak som vil kreve regional medfinansiering. Eksempel på slike satsinger er suksessprosjektet Kompetansemegling, mobilitetstiltak mellom høgskoler/næringsliv og utvikling av næringsklynger.

Forsknings- og utdanningsmiljøene i Trøndelag er svært sentrale i gjennomføringen av dette programmet, og det tas konkret tak i utfordringene fra OECD-prosjektet og RIS-Trøndelag (regionale innovasjonsstrategier) som har påpekt potensialet som ligger i en sterkere kopling mellom disse FoU-miljøene og næringslivet.

Et bredt partnerskap står bak en søknad til Forskningsrådet om nasjonale midler til VRI Trøndelag for 2008/2009 og i søknaden forutsettes at det samme partnerskapet går inn med betydelig egeninnsats i programmet. I tråd med felles fylkesplan spisses VRI Trøndelag mot en satsing på *Verdikjede Mat (blå/grønn), Opplevelsesnæringer og miljøteknologi/fornybar energi*.

Trøndelag Forskning og Utvikling (TFU)

Partnerskapsavtalen mellom fylkeskommunen og TFU går videre. Denne omfatter også den årlige bevilgningen til TFU som skal bidra til å styrke Nord-Trøndelags posisjon inn mot nasjonale og internasjonale forskningsoppdrag. Bevilgningen skal gjøre det enklere for TFU å investere i søknader til for eksempel Forskningsrådet, samtidig som den også gjør det mulig å knytte til seg personer med spesialkompetanse (f.eks doktorgradskompetanse) bl.a. for å styrke slike søknader.

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Som fylkets institusjon innen høgere utdanning, er Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) en viktig aktør i arbeidet med regional utvikling. Fra å være en relativt smal distriktshøgskole med vekt på økonomi, administrasjon og landbruk har dagens høgskole 22 grunnutdanninger og 75 etter- og videreutdanninger. Høgskolen har også en omfattende etter- og videreutdanning basert på skreddersøm av kurs og studier. I en SINTEF-undersøkelse gjennomført i 2006 (blant 1350 bedriftsledere i Norge) kommer HiNT best ut når det gjelder tilførsel av akademisk kompetanse til næringslivet.

Som del av VRI-programmet (også nevnt over) og som en oppfølging av fylkesrådets fokus på ungdom vil høgskolen arbeide aktivt for en bedre utnyttelse av de ressurser studentene representerer i utviklingssammenheng.

Det er forventes at den pågående samordningen av HiNT og TFU vil bidra til en gjensidig styrking av begge institusjonene.

Helseundersøkelsene i Nord-Trøndelag (HUNT).

Finansieringen av HUNT 3 fikk sin avklaring i statsbudsjettet for 2005. Undersøkelsen skal gjennomføres 2006 - 08 med en total kostnadsramme på 120 mill kroner. Det er store forventninger til de mulighetene denne forskningsplattformen vil gi både for nasjonal og internasjonal forskning på folkehelseområdet.

HUNTs biobank er lokalisert ved Sykehuset Levanger og ble tatt i bruk i løpet av 2006. Både av hensyn til nordtrønderens tillit til oppbevaring og bruk av følsomt materiale - og dermed oppslutning om undersøkelsen - og av hensyn til næringsutvikling og ringvirkninger, er dette en riktig og viktig lokalisering. HUNT arbeider med en forretningsplan for å bygge opp en organisasjon med kompetanse på de ikke-forskningmessige oppgavene knyttet til biobanken og forskningssenteret. Denne organisasjonen skal også håndtere næringsutviklingspotensialet knytta til HUNTs samlede virksomhet. Fylkeskommunen har forpliktet seg til å gå inn med 7 mill. kroner over en tre år; fordelt på 2 mill kr i 2006 og 2,5 mill kr for årene 2007 og 2008.

FOLK2 (2004-2009) er et femårig regionalt kultur- og helseprosjekt. Prosjektet er en planfestet del av kultursatsinga og folkehelsearbeidet i Nord-Trøndelag fylkeskommune. Et av målene for FOLK2 er å skaffe fram forskningsbasert kunnskap om kultur som virkemiddel i folkehelsearbeidet. FOLK2 utvikler kurs og utdanningstilbud i samarbeid med ulike aktører og initierer forskning innen kultur- og helsefeltet. I tilknytning til FOLK2 drives det i dag omlag 10 FoU-prosjekter. (se for øvrig kap. 2.7)

Kunnskapssatsing med RDA-midler

I områder som har vært berørt av bortfall av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift (2004-2006), vil det også være aktuelt å styrke satsingen på kunnskapsutvikling gjennom gjenstående kompensasjonsmidler. (se kap. 3.9)

Midt – Norsk skogsenter

Midt-Norsk Skogsenter er etablert i 2002 av HiNT og Mære landbruksskole. Målet er bl.a å etablere et kompetansesenter som skal bidra til økt optimisme og engasjement i næringa for å sikre rekruttering og økt aktivitet i regionen. "Bidra til å styrke kompetanse i alle ledd i verdikjeden, og med spesiell fokus på entreprenørene" er et av de prioriterte tiltak for skognæringa i Trøndelag og her vil skogsenteret ha en sentral rolle. I tillegg til nettverksarbeid og tilbud for skogsentreprenører skal senteret også bidra med kompetanse til planlegging og tilrettelegging for drift i bratt og vanskelig terreng. Dette innebærer også samarbeid med HiNT og Norsk Institutt for Skogforskning (NISK). Samarbeidet mellom HiNT og MNS er avgjørende for begge parter.

2.3.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/ vurderes i 2008:

(Prosjekt/satsinger som er **merket *** indikerer finansielt behov fra fylkeskommunen i 2008)

Prosjekt	Partnerskap	Kommentar
Teaterutdanningen v/HiNT*	HiNT, fylkeskommunen, N-T teater, Verdal kommune	Videreutvikle teaterutdanning på høgsolenivå i Nord-Trøndelag – år 3.
Kunnskapssenter for laks og vannmiljø*	Stiftelsen, næringene, FoU-miljøer	Etablert 2004, etableringsstøtte og støtte til konkrete prosjekt i 2007. Positiv utvikling i samhandling mellom havbruk og villfiskinteresser. Videre aktivitet følges opp.
Trøndelag Forskning og utvikling – søkepott*	Trøndelag Forskning og Utvikling, fylkeskommunen	Utviklingsstøtte for sterkere inngrep mot nasjonale FoU-program
Virkemidler for regional innovasjon VRI*	FoU-miljøene, næringslivet fylkeskommune, IN i Trøndelag, Trondheim kommune, SIVA, NFR, Næringslivet	Ny satsing fra 2008 som vil inneholde flere tidligere satsinger, blant annet ideportalen og kompetansmegling Trøndelag
Rock City, næring/utdanning*	Namsos kommune, HiNT, Olav Duun, Innovasjon Norge, SIVA, fylkeskommunen, næringsliv	Bidra til kompetanseheving/næringsutvikling med grunnlag i rockemiljøet i Namsos
Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag. HUNT 3*	NTNU, Folkehelse, Helseregion MN, Sykehuset Levanger	Se omtale over
Midt-Norsk Skogsenter*	Skognæringa, Fylkeskommunen, Mære, HiNT, fylkesmannen	Et kompetansenavn med spesiell fokus på tilbud for skogsentreprenørene og driftsopplegg i skogbruket (se omtale over)
Doktorgradsstipendiat innen landbruk*	Landbruksnæringa, LU, HiNT, IN, fylkesmannen, fylkeskommunen	Treårig stipendiatarbeid med tema å bygge kompetanse om regionale tilpasninger i landbruksnæringspolitikken
Gården som pedagogisk ressurs	Fylkesmannen, fylkeskommunen, HiNT	Videreført i regi av HiNT
Tydliggjøre arbeidslivets betydning for videregående oppl.	Næringsorganisasjonene, bedrifter, fylkeskommunen	Stimulere til oppretting av flere lærlingeplasser
Enhetlig tilbud om etablereropplæring	Innovasjon Norge	Norges Vel er ansvarlig for tilbudet
Studentene som ressurs i regionalt utviklingsarbeid	HiNT; fylkeskommunen, NTBUR, Studentorg.	Søkekonferanse, prosess

**Indikativ økonomisk ramme for 2008 (pågående og nye prosjekt)
8.0 mill. kroner.**

2.4 Trøndersk mat – et fortrinn som skal utnyttes bedre

Matproduksjon i Trøndelag har gode, naturgitte forutsetninger. Kystområdene er blant de beste i verden for havbruk, samtidig som vårt landbruk er i fremste rekke på landsbasis. I skjæringspunktet mellom disse naturbaserte næringene og utmarkas kvaliteter ligger i tillegg en basis for opplevelsesnæring og ny verdiskaping. I markedssammenheng må trøndersk kultur prege "innpakningen" i denne satsingen. (Fylkesplan 2005-2008)

Fylkesplanens målsettinger søkes i tillegg til i Regionalt utviklingsprogram, realisert gjennom de årlige samhandlingsprogram. For matsatsingen iverksettes dette gjennom et samarbeid mellom Trondheim kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune basert på innspill og støtte fra et bredt partnerskap fra næringsaktører, næringsorganisasjoner, forsknings- og utdanningsmiljø samt fra offentlig forvaltning.

Fiskeri og havbruk - arenaer og arbeidsområder med spesiell fokus i 2008:

Målet i felles fylkesplan, er at Trøndelag skal være Norges og verdens viktigste og mest nyskapende havbruksregion. I tillegg foreligger politiske vedtak om å videreutvikle den tradisjonelle fiskerinæringen. For å lykkes i dette er det utarbeidet en Marin Strategiplan for Trøndelag. Det er svært viktig at denne planen operasjonaliseres gjennom konkrete felles tiltak i Trøndelag, samt at de ulike aktørene i partnerskapet er ansvarliggjort. Det er etablert en styringsgruppe for dette arbeidet, med bred representasjon fra det marine partnerskapet.

Fylkeskommunen vil være pådriver og samarbeidspartner på en rekke områder, bl.a. arbeidet med fiskerinæringas rammebetingelser i Trøndelag gjennom hele verdikjeden, herunder også koplingen mot innovasjonssystemene og tiltaks /veiledningsapparatet. For de tradisjonelle fiskeriene vil særlig endringer i flåte- og mottaksstrukturen i Trøndelag være alvorlig, fordi fylket er sårbart mht råstoffleveranser til foredlingsindustrien. Det er vanskelig og urasjonelt for den mindre flåtegruppen å gå over lange geografiske distanser for å levere råstoff. Økonomiske tiltak for å avhjelpe dette kan være aktuelt.

Av spesielle satsinger innen fiskeri- og havbruksområdet i 2008 nevnes:

- Bistand til videre satsning med utvikling av bl.a. Skjellsenteret.
- Videre satsing i skjæringspunktet blå – grønn sektor. (kopling/synergier mellom landbruk og havbruk).
- Ta vare på og videreutvikle de ledende kompetanse-, konsulent- og produksjonsmiljøene innenfor fiskehelse og fiskemiljø i Namdalen.
- Innen det internasjonale området vil særlig Interreg. IVC ; et nytt "AquaReg II" være en sentral satsing.
- Fokus på rekrutteringsspørsmål for de marine og maritime næringer i samarbeide med de aktuelle skolene/utdanningsinstitusjonene i regionen. Det er planlagt

videre innsats inn mot profilering og messedeltakelser i samarbeid med skoler og næringsaktører, bl.a deltakelse på messen Nor-Fishing 2008.

For øvrig vil marinteknologiske utfordringer i sfæren mellom mat og teknologi/kompetanseutvikling være viktig; - ikke minst som en internasjonal eksportartikkel der trønderske FoU-institusjoner/miljøer er langt fremme. Dette vil bl.a. være forankret i Marin Strategiplan og involvering i ARENA-forprosjektet "Teknologi AkvaARENA", samt de andre nasjonale programområdene; VRI og Marint Verdiskapingsprogram (MVP)

For øvrig er veistandard og tilgang til elektroniske kommunikasjonsveier som breiband og mobilnett viktige utfordringer for næringen.

Landbruksrelaterte satsinger

Strategi for landbruksrelatert næringsutvikling i Nord-Trøndelag 2005-2008 er utarbeidet i et bredt partnerskap med ledelse av landbruksdirektøren i Nord-Trøndelag. Den gir en analyse av muligheter og utfordringer for landbruksrelatert næringsutvikling i fylket og synliggjør satsingsområder og prioritering av virkemiddelbruken for verdiskaping og utvikling i næringen. Strategien inngår i det regionale plansystemet og må sees i sammenheng med Fylkesplan og Regionalt utviklingsprogram. Den rulleres årlig, og for 2008 er disse satsingsområder foreslått å være prioritert:

- Tradisjonelt landbruk med hovedvekt på melk og storfe
- Mat og opplevelsesnæring
- Verdiskaping basert på skog og utmark
- Inn på tunet

Innenfor tradisjonelt landbruk har melke- og storfekjøttproduksjon de siste år hatt hovedprioritet og fått bortimot 100% av virkemidlene. På bakgrunn av innspill fra næringen og også ut fra markedsmessige forhold, vil nå andre produksjoner i større grad bli vurdert for støtte. I tillegg er det utviklet egne handlingsplaner for enkelte produksjoner; kjøtt, korn, bær og grønt og en oppdatert handlingsplan for lokal mat.

Regjeringens ambisjon om at 15 % av produksjon og forbruk av mat skal være økologisk innen 2015 søkes fulgt opp med veiledning og med prosjekter for både plante- og kjøttproduksjon. Handlingsplan for økologisk landbruk i Trøndelag 2006 – 2010 er utarbeidet i et bredt partnerskap fra begge fylkene. Et forprosjekt som belyser muligheten for etablering av et nytt anlegg for foredling/innfrysing av bær og grønnsaker, er under arbeid og vil trolig få sin avklaring i 2008.

I tilknytning til planarbeidet for landbruksrelatert næringsutvikling, er Mære landbruksskole viktig som produsent av både grunnutdanning, etterutdanningskurs og senter for kompetanseformidling. Dette retter seg mot både småskala matproduksjon, agroturisme og produksjons- og bedriftsutvikling i det tradisjonelle landbruket. Utviklingsarbeidet foregår i nær samhandling med regionale FoU-institusjoner som TFU, HiNT og Bioforsk Midt-Norge, så vel som andre utdanningsinstitusjoner med

naturbruksprofil. Samhandlingen mellom disse institusjonene må utvikles og forsterkes framover.

Trøndersk Matfestival i Trondheim er etablert som et profilert arrangement under Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS sin ledelse. Oi! har etter stiftingen i 2005 fått en god utvikling som aktør for både landbasert og marin matproduksjon og samhandling mellom disse.

Agrisjå representerer en videreføring av landbruksmessen Trøndersk Landbruk i Stjørdal. I 2005 iverksatte styret i Trøndersk Landbruk strategigjennomgang for videreutvikling av messen, med særlig vekt på den landbruksfaglige delen av arrangementet. I 2007 og 2008 gjennomføres prosjektet Agrisjå Utvikling med oppbygging og gjennomføring av landbruksmessa Agrisjå 2008 som mål.

Ungdom er opptatt av mat og matsatsing.

Fylkesrådets politiske plattform definerer sammen med næring og miljø, ungdom og involvering av ungdom som gjennomgående tema. I RUP-møtene gjennomført sommeren 2007 mente ungdommene at trøndersk mat skal utvikles til en merkevare gjennom ulike foreslåtte tiltak. Dette er tiltak som også kan hjelpes fram med den kompetanse og de tilbud som ligger hos Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS og i Kompetansenavet for mat og agroturisme på Mære.

Under Trøndersk Matfestival er det de to siste år arrangert blågrønn kokkekonkurranse for unge kokker som arbeider i forskjellige serveringsbedrifter i Trøndelag. Dette har gitt et spennende nettverk mellom kokkene og mellom deres arbeidsplasser. Dette er et eksempel på at en ungdomssatsing profilerer trøndersk mat og matkultur. Matkultur, produktutvikling og tilberedning kan også være grunnlag for et samarbeid mellom kokker og skoleverk.

2.4.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/ vurderes i 2008:

(Prosjekt/satsinger som er **merket *** indikerer finansielt behov fra fylkeskommunen i 2008)

Prosjekt	Partnerskap	Kommentar
Marin Strategiplan Trøndelag*	Det marine partnerskapet representert gjennom styringsgruppen	Oppfølging av planen. Finansiering av nærmere definerte oppgaver/prosjekter
Skjellsenter*	Val videregående skole/interimstyret, næringa, fylkeskommunen, IN.	Oppfølging. Tilgrensende prosjektportefølge mulig.
Tenkeloft trøndersk landbruk*	Næringsorganisasjoner, næringsaktører, fylkeskommunene, fylkesmennene, Innovasjon Norge, Sparebank1, FoU-miljø	Aktuelt å delta i finansiering av oppfølgingsprosjekter.
Mære som nav for småskala mat/agroturisme.*	Oi!, Fylkesmannen, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, landbrukets organisasjoner, FoU-institusjoner, fiskedirektoratet	Sentral samhandlingsaktør og arena for næringsaktører, andre kompetansegivere og forskning.
Oi! – Trøndersk Mat og Drikke as *	Fylkesmennene, FoU/utdanningsmiljøer, næringsaktører/organisasjoner, fylkeskommunene, Innovasjon Norge	Arena for næringsutvikling med basis i trøndersk mat av både grønn og blå opprinnelse.
Veivalg i landbruket*	Landbruksforvaltningen i Midtre Namdal, FMLA, IN i NT.	Situasjonsgjennomgang og drøfting av muligheter.
Økt satsing på storfekjøttproduksjon i Trøndelag*	Næringsaktører/organisasjoner, Innovasjon Norge, fylkeskommunene, fylkesmennene	Tiltak avklares gjennom oppfølging av Handlingsplan for storfekjøttproduksjon i Trøndelag
Trøndersk matfestival*	Fylkesmennene, FoU/utdanningsmiljøer, næringsaktører/organisasjoner, fylkeskommunene, Innovasjon Norge	Arrangeres i Trondheim som årlig arrangement. Ligger under Oi! sitt ansvarsområde.
Utvikling av grøntnæringen i NT*	Fylkesmannen, Fylkeskommunen, næringsaktører.	Utrede utviklingspotensialer. Mobilisering.
Økt satsing på økologisk matproduksjon og forbruk*	Trøndelag Forsøksring, FMLA i Nordland, FMLA i NT, FMLA i ST, NTFK, STFK, fylkeskommunen i Nordland, Statens landbruksforvaltning og næringens organisasjoner.	Bl.a. prosjektet ØkoLØFT for Trøndelag og Helgeland 2007-2009 og Handlingsplan for økologisk landbruk i Trøndelag 2006-2010.
Søke gammelt – skape nytt 2008-2010. Matopplevelser mot fremtiden	Interreg., fylkeskommunene, fylkesmennene, Mære landbruksskole, Oi! Trøndersk mat og drikke AS	Styrke, videreføre samarbeidet med matmiljøet i Jämtland. Kobling mat/opplevelser. Ungdom skal involveres.
Bondens marked Trøndelag*	Fylkeskommunene og fylkesmennene i NT og ST, Innovasjon Norge.	Videreutvikle/profesjonalisere Bondens Marked som arena og nettverk for produsenter av gårdsmat. Prosjekt 2008 – 2009.
Nam-Namdalen som samarbeidsarena med grunnlag i lokal mat, natur og kultur.*	Kommuner, IN, FMLA, Oi! , Navet på Mære, fylkeskommunen.	Selskapet Nam-Namdalen A/S er stiftet i mai 2007 med 17 foretak og bedrifter i tillegg til 11 kommuner som aksjonærer.
En smak av Trøndelag	NHO-Reiseliv MN, STFK, NTFK, LU, IN.	Treårig prosjekt 06-08 som skal bidra til økt bruk av lokale råvarer og lokal mat i serveringsbedrifter

MVP (Marint verdiskapingsprogram)	Fylkeskommunene. FoU. Næringen. IN.	Oppfølging og initiering av prosjekter i samarbeid med IN.
Agrisjå Utvikling	Trøndersk Landbruk AS, landbrukets næringsaktører/organisasjoner, fylkesmennene	Utvikle og gjennomføre landbruksmessa Agrisjå 2008.
Forverdi i bygg i relasjon til sortsvalg og sjukdomsangrep	Fylkekommunene og fylkesmennene i NT og ST, Bioforsk Midt-Norge, Felleskjøpet fôrutvikling	Økt kvalitet av trøndersk korn for bruk i kraftfôrproduksjonen. Viktig for husdyrproduksjonen i landsdelen. (2007 -2008). Sluttfinansiert fra FK i 2007.
Profilering av nordtrønderske aktører	Næringsaktører, IN, fylkeskommuner	Aktuelt i nasjonal og internasjonal sammenheng. Messedeltakelser. Profilering og læring/erfaring. SHP 2008.
Regional kokkekonkurranse	Unge kokker. Produksjons- og serveringsbedrifter. Oi!	Vellykket tiltak under Matfestivalen i 2006 og 2007 i regi av Oi! Ungdomssatsing som profilerer trøndersk mat.
Innlandsfisk som ressurs	Innlandskommuner, fylkeskommunen, fylkesmann, fiskeridir, private, Oi!, IN.	Utrede muligheter og legge tilrette for etableringer i hele verdikjeden.
Blågrønn næringsutvikling	Bioforsk, næringsaktører, FoU-miljøer, fiskeridirektoratet, fylkesmannen i NT, NTFK.	Utvikle nye produksjonsformer i skjæringspunktet fiskeri/oppdrett/landbruk
Bedre rammebetingelser for nordtrønderske fiskerier.	IN, fylkeskomm, kommuner, banker, private	Arbeide for rekruttering til næringen og for lønnsomhet i hele verdikjeden ut fra strukturendringer i flåten.
Overhalla Klonavsenter AS	IN, FMLA, NTFK. Statens landbruksforvaltning.	Treårig kompetanseutviklingsprosjekt i gang for å sikre virksomheten framover
Slowfood/slowfish	Fiskeridirektoratet, fylkeskommuner, næringsutøvere	Oppfølging for å avdekke interesse i NT.
Lite unyttede ressurser (LUR)	Næringsliv, fylkeskommunene, FoU-miljø, fiskeridirektoratet	Tilrettelegging for utnytting av sjømatressurser og kommersialisering av lite utnyttede arter

**Indikativ økonomisk ramme for 2008 (pågående og nye prosjekt):
3.93 mill. kroner.**

2.5 Ei framtidretta energisatsing

Trøndelags tradisjoner på energiområdet har lagt grunnlag for verdiskaping i regionen. Dette kan forsterkes ved økt satsing på nye energiområder. Et intensivert arbeid for gassrørledning inn Trondheimsfjorden kom godt i gang i 2004 og er en prioritert oppgave for et samlet Trøndelag. (Fylkesplan 2005-2008)

Arbeidet med realisering av kraftvarmeverket på Skogn ble våren 2006 nok en gang intensivert med sikte på investeringsbeslutning. Grunnlaget var den varslede kraftkrisen i Midt-Norge. Arbeidet har bred oppslutning i hele Trøndelag, og samordnes med regionens arbeid for å gjøre rørbunden gass tilgjengelig for andre brukere, ved finansiering av tilleggskapasitet i hovedrøret samt påkoblingspunkter og grenrør til steder hvor det identifiseres tilstrekkelige volumer. Arbeidet er forankret i Trøndelagsrådet og i samarbeid med regionens næringsliv gjennom Gassforum Trøndelag.

Parallelt arbeides det med strategier for etablering av et pilotanlegg for CO₂-håndtering i tilknytning til kraftvarmeverket på Skogn. Dette arbeidet må fortsatt ha stor oppmerksomhet, - etter hvert som sentrale myndigheter i større grad avklarer tempoet i arbeidet med en verdikjede for fangst, transport og deponering av CO₂, vil arbeidet i større grad ha dreining mot fullrensing av kraftvarmeverket.

Med grunnlag i tett dialog med sentrale myndigheter er Skognprosjektet omarbeidet. Forutsatt gasskraftproduksjon er halvert, mens bruken av biomassen fra Norske Skogs produksjonsvirksomhet er forutsatt økt. Denne dreiningen av prosjektet er tilpasset de nye økonomiske incitamentene som er etablert, samtidig som utfordringene er mindre i forhold til tilgjengelig gass for realisering av gasskraftverk både på Skogn og på Tjeldbergodden. Dette er viktig for en senere verdikjede for CO₂-håndtering.

I vurderingen av mulige bidrag til å avhjelpe kraftmangelen i Midt-Norge, er Skogn-prosjektet viktig fordi det er det tiltaket for økt produksjon som praktisk kan gjennomføres raskest.

Arbeidet med å etablere regimer for transport og distribusjon av naturgass inn Trondheims-fjorden må fortsette. De viktigste elementene i dette er eierskaps- og finansieringsstruktur for hovedrør fra Tjeldbergodden, påkoblingspunkter og grenrør fra hovedrøret, samt infrastruktur for lavtrykks distribusjon av naturgass på land. Det må samtidig tilrettelegges for ytterligere distribusjon av CNG og LNG for småskalaforbukere og i områder som geografisk faller utenfor den rørbundne gassinfrastrukturen.

Ny fornybar energi

Pliktig "grønt" el-sertifikatmarked ble forlatt som strategi av regjeringa i 2006. I stedet er introdusert opprettelse av "Grunnfond for energieffektivisering og fornybar energi" med fondskapital inntil 20 milliarder kroner. Avkastningen av fondet skal forvaltes av ENOVA.

I lag med dagens Energifond er anslått en årlig støtte på ca 1,5 milliarder kroner. Innen fondsforvaltningen er etablert en støtteordning/"feed-in"-ordning for fornybar elektrisitet:

- Vannkraft (inntil 3 MW installert effekt); 4 øre/kWh
- Vindkraft; 8 øre/kWh
- Bio-el mv; 10 øre/kWh

Ordninga trer i kraft fra 2008, med overgangsordninger for prosjekter med byggestart fra 1.1.2004. Det er kommet kraftige signaler fra kraftutbyggingsselskaper at disse innmatingstariffer er alt for beskjedne til å utløse ny el-produksjon i vesentlig skala. For vindkraftetablering nevnes støttesatser i størrelsesorden 15-20 øre/kWh som nødvendige. Vindkraftparken på Ytre Vikna er stilt i bero pga for dårlig lønnsomhet.

Samordna strategi/Klima- og energiplan for Nord-Trøndelag.

Ulike temaområder på energisektoren er behandla de siste åra. I tråd med Felles fylkesplan Trøndelag 2005-2008 bør områdene samordnes og sammenstilles i en "Energistrategi Trøndelag". Fra plattformen for det nye fylkesråd nevnes:

"Vi vil utarbeide en regional klima- og energiplan, med konkrete forslag til hvordan vi i Nord-Trøndelag kan bidra til å kutte utslippene av klimagasser med 30 % innen 2020. Utslippene fra fylkeskommunal virksomhet skal reduseres med minst 50 %. I planen integreres plan for småkraft og vindkraft."

Det er viktig å etablere et godt partnerskap med NTE, fylkesmannen, Innovasjon Norge/NT, Kommunenes sentralforbund og interesseorganisasjoner for å kunne bidra aktivt innenfor de ambisiøse mål som klima- og energiproblematikken stiller i åra framover. Arbeidet må også ses samordna og i samarbeid med Sør-Trøndelag. Det vil være viktig å se på transportsektoren og muligheter for endringer innen denne sektoren i klimasammenheng. Biofuel, teknologiutvikling, elektrifisering av banestrekninger, elbehov ved produksjon av alternative drivstoff mv bør vurderes.

Ungdomskonferansen ønsker at det blir igangsatt strakstiltak for å endre holdninger innen miljø og klima f.eks tiltak i offentlige bygg. Det er også ønskelig at innbyggerne i fylket setter fokus på det de kan gjøre selv og egen livsstil.

Vindkraftprosjekter

NTE har under realisering et større vindkraftanlegg på Hundhammerfjellet og er meddelt konsesjon for Ytre Vikna vindmøllepark, en utbygging på hele 870 GWh/år. I et samarbeid med Norsk Hydro er nok et større anlegg (0,5 TWh/år) i Osen/Flatanger under konsesjonsbehandling. Prosjektene lønnsomhet er beregnet på nytt ut fra de etablerte støtteordninger, og den konsesjonsgitte vindkraftparken på Ytre Vikna er av NTE (og Hydro) stilt i bero pga for dårlig lønnsomhet. (vil være avgjørende for om arbeidet med realiseringen av alle disse prosjektene fortsetter.) En betydelig satsning innen vindkraft ville åpnet et marked for industrialisering og tilbud av spesialiserte tjenester som må følges opp, jfr NTEs engasjement i ScanWind og ScanWinds etablering i Verdal.

Fylkestinget bedt NVE stille i bero øvrige prosjekter i fylket inntil erfaringer vedrørende miljøeffekter, konsekvenser for reiseliv og reindrift er innvunnet fra disse prosjektene.

Bioenergi/småskala vannkraftenergi

Prosjektet er et partnerskap mellom Fylkesmannens landbruksavdeling, Innovasjon Norge og fylkeskommunen. Satsinga søker primært på utvikling av bioenergi i sammenheng med landbruksnæringa, med fokus på etablering av lokale skogeiergrupperinger for mulig drift av lokale biovarmeanlegg med forsyning til offentlige bygg og næringsbygg ("bondevarme"). Interesserte grupperinger er i utredningsfase knytta til Skogn og Grong. Strategien er å se muligheten for at skogeiergrupperinger kan engasjere seg lenger ut i verdiskapingskjeden enn som kun råvareleverandør av bioråstoff/flis. Realisering av disse prosjektene har stått i stampe, også pga økonomiske forhold og ENOVAS tilskuddsregime. Prosjektet videreføres nå med prosjektleder i 3-årig engasjement knyttet til fylkesmannen. Målet er å få fram konkrete prosjekter i kommunene, og se disse i sammenheng med kommunale klima- og energiplaner. Det er viktig at kommunene viser engasjement i dette arbeidet, f.eks ved å utrede behov og kostnader knytta til nærvarme/fjernvarme-nett i tettstedene.

Større tettstedsanlegg utredes av energiselskaper (BioVarme AS) eller treindustribedrifter, opp mot Enovas støttemidler, i Levanger, Steinkjer, Stjørdal og Namsos. Et fylkeskommunalt prosjekt knytta til enøkiltak, tilrettelegging for oppvarming basert på bioenergi og varmepumper innen fylkeskommunale bygg og eiendommer har fått tilskudd fra ENOVA.

Muligheten for småskala vannkraftenergi (mikro-/mini-/småkraftverk) i Nord-Trøndelag er utreda i 2004. Kraftpotensialet er stort (1300 GWh/år) til utbyggingskostnader 2-5 kr/kWh. Potensialet i varig verna vassdrag er ikke utredet. Dette kostnadsområdet er bedriftsøkonomisk ulønnsomt for nye aktører i dag. Med de høge el-kraftpriser i 2006 har interessen for slike kraftverk økt betydelig, både blant enkeltaktører og større energiaktører. Det bør vurderes hvorvidt kommunale/fylkeskommunale plangrunnlag kan bidra positivt til samordning og utløsning av potensialer på dette området. Partnerskapet vil følge opp nye muligheter/engasjementer på dette området.

Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet har utarbeidet veiledere og retningslinjer for regional vindkraftplanlegging og småskala vannkraftplanlegging i 2007.

2.5.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/ vurderes i 2008:

(Prosjekt/satsinger som er **merket** * indikerer finansielt behov fra fylkeskommunen i 2006)

Prosjekt	Partnerskap	Kommentar
Arbeid med gassrør inn Trondheimsfjorden*	TR, Gassforum Trøndelag, IMN, fylkeskommunene, Trondheim kommune	Aktuelle utredninger ajourføres, tilrettelegging for selskapsdannelse. CO2 – håndtering utredes.
Bioenergi/småskala vannkraftenergi*	FMLA, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, kommuner	Kommunale/fylkeskommunalt plangrunnlag; samordning
Infrastruktur/fjernvarmenett *	Regional stat, fylkeskommunen, kommuner	Behov, muligheter, kostnader innen tettsteder
Samordna energistrategi; Klima- og energiplan*	Fylkeskommuner, regional stat, KS, NTE. interesseorganisasjoner	Etablere prosjekt
Vindkraftprosjekter	NTE, Scandwind	Industrialiseringspotensiale
Kraftvarmeverket på Skogn	Industrikraft, Norske Skog, Mid-Gas	Ringvirkninger, samordning med annen bruk av gass

**Indikativ økonomisk ramme for 2008 (pågående og nye prosjekt)
2.0 mill. kroner.**

2.6 Ei behovsretta utbygging av infrastruktur

Infrastruktur som bredbånd, veger, jernbane, havner og flyplasser er viktig for å dekke næringslivets transportbehov. Infrastruktur er også avgjørende for å sikre et robust og konkurransedyktig næringsliv. På brei basis vil dette være et område som vil ha et sterkt fokus i trøndelagssammenheng, der mye av arbeidet vil ligge på et politisk plan. (Fylkesplan 2005-2008). Kulturell infrastruktur er viktig, både i nærings- og bolystsammenheng.

Tiltak innen dette området har lang tradisjon som virkemiddel for å nå overordna mål i nærings- og distriktpolitikken (industriområder, vassverk m.v.). Selv om det de senere år har vært en markant dreining mot mykere tilretteleggingstiltak, går det fram av kontakten med kommunene at det fortsatt er behov for å videreføre den tradisjonelle satsingen. I tillegg betones viktigheten av tilstrekkelig kompetanse som en viktig infrastruktur for næring og samfunn. Ikke minst gjelder dette i de mindre sentrale områdene av fylket.

Kulturell infrastruktur

Kulturell infrastruktur er knyttet til fysiske og nettverksmessige tiltak. Det vil her være behov for regionale utviklingsmidler knyttet til idretts- og kulturanlegg, ABM-området (arkiv, bibliotek og museer), turnerende institusjoner og andre kvalifiserte møteplasser. I tillegg vil teknologiske formidlingsformer være sentrale, f.eks Kulturnett Trøndelag. Det vises her til de flere handlingsplaner innen kulturområdet der fylkesrådet/ fylkestinget har prioritert ulike tiltak knytta til oppbygging av kulturell infrastruktur.

Vannforsyning

Den generelle ordningen med støtte til kvalitetsforbedring av drikkevannforsyninga er avvikla i 2004. Nye prosjekter kan vurderes i hvert enkelt tilfelle, i forhold til kostnadsnivå og næringsmessig betydning i utviklingssammenheng.

Bredbånd og mobildekning

Gjennom regionalt utviklingsprogram og bruk av såkalte RDA-midler og statlige midler har fylkeskommunen de siste årene hatt en sentral rolle som tilrettelegger for bredbåndsutbygging i Nord-Trøndelag. Dette er utbygging i områder som av bredbåndsaktørene er ansett å være ikke-kommersielt interessant for slik utbygging.

Fylkestinget har vedtatt en ambisjon om full bredbåndsutbygging i Nord-Trøndelag innen 2007. Tilskudd over RUP og RDA har vært et bidrag i å oppfylle denne ambisjonen. Det viktigste bidraget for å nå målet synes å være Nord-Trøndelag E-verk som har svart fylkestinget gjennom en avsetning på rundt 100 millioner kroner. Dette er penger som skal brukes for å kunne bygge ut bredbånd i hele Nord-Trøndelag. NTE har etablert en prosjektorganisasjon som er i full gang med dette arbeidet.

I samarbeid med bredbåndsaktørene og kommunene er det gjennomført en grundig kartlegging av restmarkedet, for å nå fylkestingets mål om full bredbåndsdekning innen 2007. Når målet ikke er nådd skyldes det først

og fremst at Nord-Trøndelag har fått avslag når vi har søkt statlige Høykom-midler til bredbåndsutbygging.

Regjeringen har satt av ytterligere midler til bredbåndsutbygging i forslaget til statsbudsjett for 2008. Det er også gitt signaler om en økt satsing på utbygging av infrastrukturtiltak som bredbånd og bedre mobildekning med bruk av såkalte RDA-midler. Omfanget på denne er ennå ikke klar. For å oppfylle nordtrøndernes forventninger til full bredbåndsdekning og bedre mobildekning bør fylkestinget så langt som mulig utnytte disse virkemidlene.

Samferdsel og logistikk

Samferdsel/logistikk er viktige områder for å sikre næringslivet og befolkningen gode vilkår. Ungdom signaliserer behov for et helhetlig og samordnet kommunikasjonssystem som kan dekke behovene for deltakelse på aktiviteter for dem. Fylkesvegnettet er en kontinuerlig oppgave, og det skal legges fram en plan for at alle fylkesveiene skal ha asfaltdekke i 2020. Samtidig er det viktig å legge til rette for gode kollektivtilbud og god infrastruktur i tilknytning til de viktigste ferdssårene i fylket; for eksempel gjennom skystasjoner og havner. Det kan også fortsatt bli nødvendig med tiltak for sikring av flyplassnettet i regionen. I dette arbeidet er det viktig med en helhetlig tenking både faglig og ansvarsmessig. Flyplassen på Værnes er en av de viktigste lokaliseringfaktorene i fylket, og det er nødvendig å videreutvikle dette fortrinnet også i reiselivssammenheng. De planlagte investeringene i og rundt flyplassen vil riktig håndtert kunne gi betydelig utviklingskraft for regionens næringsliv. Arbeidet med korridorer i forbindelse med grenseoverskridende samarbeidsprosjekter vil fortsette. Til dette området hører også havner. Norske Skog as har etablert containerhavn på Skogn og samarbeidet i Trondheimsfjorden videreutvikles.

Signal fra Ungdomskonferansen går på at plan for vegvedlikehold på fylkesveiene må overholdes. Regelmessige kontroller av veiene er nødvendig.

"Internasjonal infrastruktur"

At norske (og nord-trønderske) myndigheter og bedrifter deltar aktivt på internasjonale arenaer og gjennom dette bedrer rammebetingelsene for utvikling er viktig. Det internasjonale arbeidet foregår i et nært samarbeid mellom fylkeskommunene og for øvrig i et bredt partnerskap i og utenfor Trøndelag. De viktigste målgruppene for arbeidet er ungdom, næringsliv, FoU og det offentlige. For ungdom er dette viktig i forhold til internasjonale jobb- og utdanningsmuligheter. Ordningen med internasjonal ungdomskoordinator vil her være viktig.

Som del av Samhandlingsprogrammet er Access Mid Norway (innflaggingskontor) etablert, der målet er å gjøre regionen attraktiv for etableringer utenfra. I denne satsingen er det viktig med kopling mot allerede eksisterende aktiviteter med et internasjonalt perspektiv som Eksportsatsing Trøndelag, Europakontoret og Trøndelag Reiseliv AS.

Framover er det viktig å øke aktiviteten og samhandlingen med nye EU-land med sikte på å utvikle kontakten og dermed bidra til utvikling både i Trøndelag og i disse landene. Spesielt ved å styrke internasjonaliseringen

av vårt eget næringsliv gjennom å utvikle bransjenettverk med potensialer for eksport til disse landene. Gjennom EØS-avtalen er det stilt til disposisjon 2 mrd kroner årlig til utviklingsarbeid i de nye medlemslandene. Bulgaria og Romania kommer i tillegg til dette.

2.6.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/ vurderes i 2008:

(Prosjekt/satsinger som er **merket *** indikerer finansielt behov fra fylkeskommunen i 2008)

Prosjekt	Partnerskap	Kommentar
Meråker alpinanlegg*	Meråker kommune, fylkeskommunen, Nord-Trøndelag skikrets	(iht. handlingsplanen over)
Plast i Yrken, rehab. Steinkjerbakken*	Steinkjer kommune, fylkeskommunen, Norges Skiforbund, Steinkjer Skidrift AS	NSF's programsatsing for plast i hoppbakkesebra og prep.utstyr
Utbygging på Guldbergaunet med innendørs hall/anlegg for friidrett*	Fylkeskommunen, vgs, Steinkjer kommune, idretten, næringsliv	Regionanlegg for friidrett på Guldbergaunet Idrettspark
Skitunnel i Meråker	Meråker kommune, næringsliv, fylkeskommunen, private sponsorer, skiidretten	Lokalisert i tilknytning til Meråker vgs. Et pionerprosjekt i Norge.
Oppfølging av handlingsplan for kulturminnepolitikken*	Kommunen, fylkesmannen, Miljøverndept., Riksantikvaren, fylkeskommunen, private	Følge opp mot kulturminneområdet
Bergkunstmuseum*	Stjørdal kommune, fylkeskommunen, Kulturdept.	Fylkesrådet følger opp mot departementet (se også kap 3.7)
Nordsjøkommissjonen*	Flere fylkeskommuner, regioner i Europa	Fortsatt aktivt engasjement. Omtalt over.
Access Mid-Norway*	Fylkeskommunene, Trondheim Kommune og andre kommuner i Trøndelag, NTNU, banker	Legge til rette for at utenlandske bedrifter etablerer seg i Trøndelag
Internasjonal ungdomskoordinator*	Nord-Trøndelag barne- og Ungdomsråd, Fylkeskommunen/kommunene	Oppfølging av ungdomskonferansen og internasjonal strategi
Technoport*	Fylkeskommunene, Innovasjon Norge, Trondheim kommune, SINTEF, Sparebank1, NTNU, Telenor	Arrangementer i regi av Technoport
Bredbånd	Kommuner, private aktører, NTE, fylkeskommunen	Aktuelt i områder med liten markedsdekning. Hovedaktører NTE, Høykom
Påvirke utbygging av mobilnettet i Nord-Trøndelag	Berørte kommune, fylkeskommunen, utbyggere	Dialog med mobilaktørene for å avdekke flaskehals/muligheter
Samlokalisering av MINT og Nord-Trøndelag Teater	Fylkeskommunen	
Plan for profesjonell kunst	Fylkeskommunen, kunstnermiljøet	Oppfølging mot kunst og kulturnæringsområdet

**Indikativ økonomisk ramme for 2008 (pågående og nye prosjekt)
11.5 mill. kroner.**

2.7 Trøndelag skal være et godt sted å leve og bo

Det er ikke nok å ha noe å leve av – mennesker må også ha noe å leve for. Hvordan kan vi sammen bidra til å skape et meningsfylt liv og et godt samfunn for folk som bor i regionen? Svarene er avgjørende for utviklingen i Trøndelag framover. (Fylkesplan 2005-2008)

Opplevelse av bolyst er subjektiv. Alle, uansett funksjonsnivå, ønsker et godt og meningsfylt liv. Livskvalitet gjennom et helhetlig fysisk, sosialt og kulturelt miljø betyr stadig mer og mange vil velge å bosette seg der de kan oppnå de beste levekårene. Utfordringen er å synliggjøre Trøndelag som et konkurransedyktig bostedsalternativ både når det gjelder den materielle tilbudsstrukturen (samferdsel, arbeidsplasser, tjenester, fysisk miljø m.m.) og de sosiale og kulturelle betingelsene. Dette forutsetter et inkluderende og mangfoldig samfunn med toleranse. Opplevelsen av bolyst/boglede og livskvalitet bestemmes av folks opplevelse av hvordan de har det. Her er forståelsen for kjønnsperspektivet og respekten for ulike befolkningsgruppers preferanser grunnleggende.

Barn og unge skal ikke bare fylle våre roller i framtida, de skal også bidra med sitt perspektiv og sine meninger i dagens Nord-Trøndelag. Målet må være å øke trivselen og stimulere til kreativitet og entreprenørskaps-tenking blant ungdom. De skal ha muligheten til å delta aktivt i samfunns- og næringsutvikling, de skal ønske å bo og å arbeide i fylket, samtidig som de skal kunne etablere sine bedrifter her. Spesielt vil det være viktig å følge opp jentene og sikre at tilbudene er tilpasset begge kjønn. Ungdom må trekkes aktivt med og ha reell medvirkning i utviklingsprosesser. Etablerte arenaer som Nord-Trøndelag Barne- og ungdomsråd, elevrådene, Ungdomskonferansen, Ungdomsinformasjonen og andre må være aktive i dette arbeidet. Tilbakemelding fra Ungdomskonferansen er også at ungdommene i større grad ønsker å engasjere seg i sin kommune, bl.a kompetanseheving for utvikling av ungdomsråd/elevråd.

Fylkeskommunens tyngste satsing når det gjelder ungdom er den videregående skolen. Den gode, mangfoldige og omstillingsdyktige offentlige skolen er ryggraden i ungdomstilbudet. Fylkeskommunen er inne med tilbud fra den kulturelle skolesekken i grunnskolen og til ungt entreprenørskap på videregående skoles nivå. Den desentraliserte skolestrukturen gjør det mulig å videreutvikle skolen som en fellesarena ut over den arenaen den er i dag. Skolen vil være en møteplass for kommunene, næringsliv, frivillige organisasjoner og fylkeskommunen.

Tilgangen til tilrettelagt kulturell infrastruktur som møteplasser, kultur/idrettsanlegg og organisasjoner vil være et viktig element for folks bolyst. I tillegg til å kunne ha mulighet for å utøve aktivitet vil kulturelle og kunstneriske opplevelser, gi både økt bolyst og inspirasjon for verdiskaping. Ungdommen etterlyser i tillegg særlig en tilfredsstillende infrastruktur med gode offentlige kommunikasjoner, bredbånd og mobildekning.

”Toleranse Nord-Trøndelag” er startet opp på bakgrunn av Ungdomskonferansen 2006 og er koplet opp mot Kulturelt Mangfoldsår

2008. "Toleranse Nord-Trøndelag" skal bidra til økt kunnskap og forståelse om toleranse og mangfold, og en målsetting om et "romslig" Nord-Trøndelag der flere føler seg som en naturlig del av samfunnet.

Etterspørselen etter profesjonelle kunstproduksjoner er stor både fra profesjonelle nordtrønderske utøvere og fra regionale/lokale kulturhus. I tillegg til allerede eksisterende turnerende kunstproduksjoner fra fylkeskommunens kunstformidlingsinstitusjoner (eks. N-T-Teater og Musikk i N-T), blir det viktig å forsterke institusjonenes muligheter for nye og flere produksjoner.

Fylkesplanen sier at mennesket er Trøndelags viktigste ressurs. God folkehelse er derfor god forvaltning av vår viktigste ressurs. Nord-Trøndelag har over lengre tid satset på folkehelsearbeid og satsingen har primært foregått via ulike program i kommunene;

- Sunt&Godt- et flerårig kostholds- og ernæringsprogram er rettet mot bl.a barn og unge
- FOLK2 – et femårig samarbeidsprosjekt som kobler kunst-, kultur og folkehelse
- PREMIS; et treårig rusforebyggingsprogram med barn og ungdom som målgruppe
- "Spreke og trygge eldre", et skadeforebyggingsprosjekt med mål å redusere fallulykker blant eldre.

Alle programmene er forankret i Folkehelseplan for Nord-Trøndelag og det har så langt vært aktivitet i de fleste kommunene. I 2008 vil folkehelsesatsinga gå over til fastere strukturer og deler av innholdet i noen av programmene og prosjektene vil legges til innsatsområder samtidig som det tas sikte på å stimulere til helhetlig folkehelsearbeid i alle kommunene. Målet er at alle kommunene i fylket etter hvert skal inngå partnerskapsavtaler om helhetlig folkehelsearbeid med regionalt nivå. Satsinga på fysisk aktivitet gjennom Fysak-programmet går i 2008 over til å bli en fast del av fylkeskommunenes folkehelsearbeid.

Manglende fysisk aktivitet, særlig blant barn og unge har vært gjenstand for stor oppmerksomhet av ulike årsaker. Idrettspolitisk manifest er et viktig redskap for god samhandling på tvers av sektorer, kommuner og fylkesgrenser mot et felles mål for et sunnere og sprekere Trøndelag. Det er utarbeidet egen tiltaksplan med 20 prioriterte tiltak for å realisere målsettinger knyttet til 5 områder: aktivitet, frivillighet, anlegg, arrangement og sunne vinnerkulturer.

Mange kommuner i Nord-Trøndelag har i de siste årene arbeidet godt med opprusting av kommunesentrene i et samarbeid med regionale etater og en rekke lokale aktører. Styrking av identitet, attraksjonsutvikling og profilering er viktige stikkord her. I stedsutviklingsarbeidet prioriterer fylkeskommunen de sentrale deler av kommunesentrene, dvs handlegater og torg og andre spesielle områder slik som Stiklestad, Falstad eller høgskoleområdet på Røstad. Det er nettopp her mange av våre sosiale og kulturelle møter og opplevelser finner sted.

En videre estetisk opprusting og videreutvikling av våre offentlige rom er en god investering. Trivsel og tilhørighet til stedet øker gjennom gode

sanseopplevelser. Fravær av gode sansestimuleringer, kjedsomhet og monotoni er et dårlig grunnlag for utviklingen av stedsidentitet og innbyggernes følelser for stedet. En felles satsing på gode møtesteder med mulighet for sosial og kulturell utfoldelse for alle aldersgrupper blir derfor viktig. For livet i byen handler først og fremst om mennesker og menneskelig aktivitet. Ungdomskonferansen ønsker å øke livskvaliteten til innbyggerne i Nord-Trøndelag med å sette fokus på de arenaer ungdommene møtes, f.eks i ungdomshusene i kommunene.

For å øke verdiskapingen blant profesjonelle kunstnere i fylket slik fylkestinget har vedtatt i plan for profesjonell kunst, vil det være viktig at stedsutviklingsprosjektene også prioriterer å bruke kunst i utviklingen av de offentlige rom. For økning av kunst i det offentlige rom vil det være mulig med spleiselag med statlige tilskuddsordninger på området.

Partnerskap som arbeidsform

Prosjekter som utvikler den fysiske og kulturelle infrastrukturen er tunge langsiktige satsinger og det er helt avgjørende å få til et bredt partnerskap og en god samfinansiering for å lykkes. En stabil kommuneøkonomi vil være et grunnlag for trivsel, vekst og utvikling. Det er ofte vesentlig for kommunene at man går i partnerskap med flere og skaper en infrastruktur som skaper bolyst. Kommunene ønsker at det regionale nivået koordinerer seg bedre for å støtte opp om kommunale stedsutviklingsprosesser. Dette er en utfordring som vi arbeider med.

2.7.1 Satsinger og flerårige prosjekter som videreføres, planlegges/ vurderes i 2008

(Prosjekt/satsinger som er **merket** * indikerer finansielt behov fra fylkeskommunen i 2008)

Prosjekt	Partnerskap	Kommentar
Sentrumstiltak i Namsos, Lauvsnes, Lierne, Overhalla, Namdalseid, Røyrvik, Leka, Frosta, Kolvereid, Mosvik evt. flere*	Kommunen, næringslivet, vegvesen, fylkeskommunen, frivillige organisasjoner	Gjennomføring av fysiske tiltak etter gjennomførte stedsutviklingsprosesser
Områdeutvikling*	Kommuner, regionale etater og andre institusjoner	Stiklestad, Falstad, Røstad. Oppfølging av utviklingsplaner for områdene.
Stedsutvikling i Levanger sentrum*	Kommunen, fylkeskommunen, næringslivet	Utvikling av partnerskapsavtale
Kunstneriske produksjoner*	Kommunene, Kulturorganisasjoner, Festivaler	Oppfølging av plan for profesjonell kunst
FOLK2 : 5-årig regionalt kultur- og helseprosjekt*	Fylkesmannen, Helse Midt-Norge, HUNT, HINT, kommunene, fylkeskommunen, næringslivet	5-årig prosjekt som kopleer kultur/helse til aktivitet, utdanning og FoU
Tilbakeføring av data fra HUNT 3 til kommunene*	Forskningscenter, fylkeskommunen, NTNU, kommunene	Oversikt over folkehelsestatus og tilbakeføring av data til kommunene
MIN-prosjektet (Midt i Namdalen)*	Kommunene Grong, Overhalla og Høylandet	Toårig utviklingsprosjekt med mål om å gjøre området mer attraktivt for innflyttere og etableringer
Idrettspolitisk manifest*	Kommuner, idretten, fylkeskomm Vgsk, HINT/HIST m.fl.	Prosjektet er forutsatt gjennomført 2007-2010
Norges sprekeste fylke, skoleidrettslag, soneutvikling	NT Idrettskrets, vg skoler, fylkeskommunen, idretten	Prosjekteier er NT Idrettskrets. Prosjektperiode: 2007-2010
Friluftssatsingen*	Fylkeskommunen, staten, kommunene, friluftsansisasjonene	Tilrettelegging av mindre friluftstiltak
Småsamfunnspiloten i Verran* Verransamfunnet	Kommunen, fylkeskommunen, staten, bedrifter, innbyggere, frivillige organisasjoner	5-årig prosjekt for nærings- og samfunnsutvikling. Nasjonal pilotkommune
Småsamfunnsprosjekt i Namdalseid, UNGskaperlyst*	Kommunen, fylkeskommunen, staten, bedrifter, innbyggere, frivillige organisasjoner	3-årig prosjekt for nærings-, kultur- og samfunnsutvikling. Nasjonal pilotkommune
Sørsamisk rådgivningstjeneste*	Sametinget, Snåsa kommune, fylkeskommunen	Oppfølging av avtalen mellom Sametinget og fylkeskommunene i det sørsamiske området.
Toleranseprosjektet*	Nord-Trøndelag barne- og Ungdomsråd, Fylkeskommunen/kommunene	Oppfølging av ungdomskonferansen Jfr. FR-sak
Kulturkort for ungdom*	Nord-Trøndelag barne- og Ungdomsråd, Kultur- og kirkedep. Fylkeskommunen/kommunene	Oppfølging av ungdomskonferansen

Fram i lyset*	Fylkesmannen, Fylkeskommunen, Kommunene, Riksantikvaren	Synliggjøre og bevare miljøverdiene i landbrukets kulturlandskap.
Kompetanseheving av ungdomsarbeidere/utdanning av utviklingsagenter*	Kommuner, frivillige organisasjoner, NTBUR	Kurs tilknyttet Leonardo-prosjekt. Økt medbestemmelse for ungdom lokalt gjennom utdanning av utviklingsagenter.
Felles kompetanseheving og utvikling for elev- og ungdomsråd*	Fylkeskommunen, kommunene, NTBUR, frivillige org og vgs	Kompetanseheving for ungdom som er aktive i elevråd/ungdomsråd.
Sunt & Godt*	Fylkeskommunen, Fylkesmannen, KS, HiNT, 4H	Kosthold- og ernæringsprogram med mål å redusere/forebygge helseskadelige forhold
Videre arbeid med "Region Midt Skandinavia"	Lierne kommune, Røyrvik kommune, Krokoms kommun, Strømsunds kommun, andre offentlige instanser på begge sider av grensen	Opprettholde servicetilbudet i perifere grenseområder. Evt. Interregprosjekt

**Indikativ økonomisk ramme for 2008 (pågående og nye prosjekt)
10.0 mill. kroner.**

2.8 Prinsipper for virkemiddelbruken

Virkemidlene skal gå til prosjekter som samsvarer med prioriterte mål og tiltak i dette programmet. Når det gjelder de virkemidlene som fylkeskommunen bevilger støtte til (omfatter altså ikke de midlene som Innovasjon Norge, m.fl. får til forvaltning) ønsker fylkeskommunen å rendyrke det **tilretteleggende perspektivet**.

Det må kunne sannsynliggjøres at prosjekter som får støtte har en **åpenbar positiv samfunnsøkonomisk virkning** og bidrar positivt til å oppfylle fylkesplanens mål. Omfanget av egenfinansiering fra prosjekthaver og/eller medfinansiering fra andre offentlige eller private aktører er en nyttig indikasjon på prosjektets samfunnsmessige verdi.

Prosjekter som synliggjør en **regional effekt** vil prioriteres, d.v.s. prosjektene bør ha virkning utover for eksempel én kommune. Også i prosjekter som omsøkes fra enkeltkommuner vil det bli lagt vekt på det regionale perspektivet.

Det er anledning til å bruke midlene i programmet til samfinansiering med andre aktører, både private og offentlige.

Det bør normalt ikke gis høyere støttesats enn 50% av prosjektets kapitalbehov.

Tiltak rettet mot kvinner og ungdom skal prioriteres. For slike prosjekter kan støttesatsen være inntil 75%.

3. Spesielle oppfølgingsområder

Karakteristisk for områdene under er at det regionale utviklingsprogrammet overfører forvaltning av deler av virkemidlene til andre. Vi har allerede nevnt at felles fylkesplan, fylkesrådets politiske plattform og programmets satsingsområder er viktige premisser for måten virkemidlene skal forvaltes på.

For å ivareta kjønnsperspektivet er det også viktig at de beslutningsorganer som etableres hos forvalterne av disse midlene har en sammensetning som ivaretar dette perspektivet.

3.1 Bedriftsutvikling - Innovasjon Norge

Innovasjon Norge (IN) er en stor organisasjon med kontorer i alle fylker og mer enn 30 land. Kontoret i Nord-Trøndelag er det redskap fylkeskommunen benytter i det bedriftsrettede arbeidet. Fylkeskommunen overførte i 2007 48,5 mill. kroner til bedriftsutvikling og kr 2,75 mill. til regional transportstøtte. IN sine tjenester er:

- *Finansiering* – IN Nord-Trøndelag disponerer lån og tilskudd til bedriftsprosjeKter. Dette er nasjonale midler og landbruksvirkemidler i tillegg til bevilgningene gjennom RUP og utgjorde i 2006 300 mill. kroner. Kontoret håndterer en låneportefølje på om lag 500 mill. kroner.
- *Kompetanse*
Eksempler på kompetansetiltak er FRAM som skal tilføre bedriftene strategi- og ledelseskompetanse, Fyrtårn som er et utviklingsprogram for kvinnelige bedriftsledere og Alkymisten som er et etablererprogram for ungdom. Dessuten finnes Eksportskolen og generell etablereropplæring.
- *Rådgivningstjenester*
Dette er bl.a internasjonal markedsjekk, internasjonal markedsanalyse, handelsteknisk rådgivning, designrådgivning og råd om beskyttelse av produkter og immaterielle rettigheter.
- *Nettverkstjenester*
Dette er arbeid i omstillingsområder og med flerbedriftsprosjeKter som Arena-programmet og Norwegian Centres of Expertise.
- *Eksporerings-tjenester*
Dette er profilering av norsk reiseliv i utlandet og næringslivsdelegasjoner til utlandet.

IN vil i 2008 videreføre et nært samarbeid med det regionale partnerskapet. Samarbeidet med kommunene videreutvikles slik at tjenestene er koordinert og bedriftene får best mulig service.

INs satsinger i 2008 er:

- SMB med internasjonale vekstambisjoner
- Etablerere
- Nettverksbasert innovasjon og omstilling
- Kvinner
- Ungdom
- Landbruk
- Reiseliv
- Kultur- og opplevelsesnæringene
- Energi og miljø

IN har i sitt innspill til arbeidet med RUP 2008 lagt inn en rekke konkrete tiltak som det vil bli rapporter på både halvårlig og ved årets slutt. Det vises til vedlegg.

Fylkeskommunen vil i 2008 totalt overføre kr **47.55 mill. kroner** av distriktsutviklingsmidlene til IN til bedriftsutvikling og **2.75 mill. kroner** til transportstøtte.

Årlig er det også avsatt en ramme fra regionalt utviklingsfond for å følge opp nyskappingsprosjeKter i kommuner utenfor det distriktspolitiske virkeområdet, dvs. i kommunene Levanger og Stjørdal. Fordi det står igjen midler på fjorårsramme for disse midlene legges det ikke opp til noen slik bevilgning i 2008. IN gis anledning til å overføre disse midlene 2008.

Innen rammen for bedriftsutvikling bes IN om å videreføre satsingen på prosjeKter innen området kultur/næring. Omfanget på en slik satsing bør

være på 2 mill. kroner. Det er viktig at dette arbeidet skjer i tett partnerskap mellom næringsområdet og kulturområdet.

Innenfor rammen av bedriftsutvikling bes IN om å ta i bruk den nye ordningen med støtte til små, nyetablerte vekstforetak (NyVekst) innenfor en ramme på 2.55 mill, så snart kriteriene for denne ordningen er fastlagt.

Når det gjelder Etablererstipend fastsetter Innovasjon Norge en egen ramme for dette.

Innovasjon Norge disponerer også fra fylkeskommunens ramme på lån og aksjekapital fra Regionalt Utviklingsfond, som for 2008 settes til **6 mill. kroner**.

3.2 Samhandlingsprogrammet for Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Trondheim

Samhandlingsprogrammet trekker fram de viktigste innsatsområdene som skal gjennomføres og ha hovedfokus for Trøndelagsrådet i 2008. Felles fylkesplan er grunnlaget for samhandlingsprogrammet og et hovedmål for programmet er at satsingen skal bidra til en balansert utvikling i hele Trøndelag. Det er pekt på 3 kriterier som grunnlag for valg av satsinger:

- Det må gjøre en forskjell at hele regionene står samlet om det.
- Det må finnes ressurser å sette inn
- Det må være en sjanse for å lykkes

Samhandlingsprogrammet inneholder de tiltak det er enighet om at det skal samhandles om, og det vises til behandling av dette.

Flere av satsingene inngår i tiltaksområdene i RUP 2008 og vil finansieres der. Det vil likevel være behov for noen frie midler for å ta initiativ, utredninger o.s.v. Det avsettes **kr 750 000** i RUP 2008 til slikt arbeid. Det vises for øvrig til Felles fylkesplan 2005-2008 og Samhandlingsprogram 2008 for Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Trondheim kommune som vedtas av fylkestinget.

3.3 Omstillings- og utviklingskommuner

Satsingen på omstillings- og utviklingskommuner i Nord-Trøndelag videreføres innenfor en ramme på **10.8 mill. kroner** I tillegg går fylkesmannen inn med en øremerket satsing i Verdal. (omtales under)

Meråker kommune fikk i 2007 *status som omstillingskommune* med bakgrunn i de utfordringer som følger av at Elkem la ned smelteverksdrifta i Kopperå. ("Statlig ekstrainnsats i omstillingsområder") Fylkeskommunen fikk derfor tilført 25 mill. kroner ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2007. I tillegg forventer staten at fylkeskommunen tilfører kommunen en ekstrainnsats på 11 mill. kroner,

slik at samla støtte fra stat/fylkeskommune vil ligge på 36 mill. kroner de fire årene omstillingsprogrammet går. Fylkeskommunen og Innovasjon Norge har i løpet av 2007 hatt flere møter med kommunen for å rigge omstillingsprosjektet og det tas sikte på å komme i gang for fullt fra 2008. Det er viktig at man i arbeidet gjør seg nytte av de erfaringer, som partnerskapet har opparbeidet seg, gjennom tidligere omstillingsprosesser i fylket. I tillegg til **kr 6.25 mill.** av den statlige rammen, avsettes **kr 2.75 mill** fra fylkeskommunen til dette arbeidet i 2008.

Nyskaping- og utviklingsprogrammet i Verdal ble igangsatt våren 2002. Med bakgrunn i et ønske fra Verdal om en programperiode på 6 år har kommunen overfor fylkeskommunen bedt om at Nyskappings- og utviklingsprogrammet kan gå ut april 2008. I perioden har det skjedd flere spennende ting i Verdal, bl.a. et stort antall nyetableringer på industriområdet ved Aker Verdal. Etablering av Proneo AS (et felles utviklingsselskap for Verdal, Levanger og Stjørdal) viderefører nå deler av denne innovasjonsaktiviteten, både gjennom arbeidsmåter og nettverk. For å mjuke opp utfasingen av Nyskappings- og utviklingsprogrammet avsettes en fylkeskommunal ramme på **kr 1.5 mill.** til dette arbeidet i 2008. Med bakgrunn i programmets næringsprofil avsetter også fylkesmannens landbruksavdeling kr 100.000 til dette arbeidet. Det forutsettes at kommunen avsetter midler på samme nivå. I tråd med tidligere praksis vil ikke Meråker og Verdal tildeles midler til kommunale/regionale fond.

Fra 2006 ble det gjort en samordning av utviklingsarbeidet på Innherred gjennom det såkalte "Innherredsprogrammet", der også Steinkjer, Inderøy og Verran deltar. Deler av dette vil finansieres gjennom nyskappings- og utviklingsbevilgningen som bevilges til Verdal.(se over). Fylkeskommunen vil som ledd i dette samordne bevilgningen til kommunale/regionale fond for Levanger, Steinkjer, Verran og Inderøy jfr. kapittel 3.5.

Med bakgrunn i bortfall av et betydelig antall arbeidsplasser på Abelvær i 2003/2004 har Nærøy hatt et mindre omstillingsprosjekt fra 2005. Dette prosjektet avsluttes i 2008 og her avsettes en ramme på **kr 300.000.**

For alle disse prosjektene forutsettes det at de berørte kommunene deltar med en betydelig andel av finansieringen. Fylkesmannen og Innovasjon Norge har sammen med fylkeskommunen en faglig oppfølgingsrolle opp mot disse kommunene.

3.4 Samarbeid om tilrettelegging i nord

Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag (LU) er et regionalpolitisk samarbeidsorgan for de fire nordligste fylkene. LU er fylkeskommunenes felles apparat for de oppgaver hvor felleskap i nord er hensiktsmessig. I noen sammenhenger kan det også være aktuelt med felles samarbeid i hele "det nordenfjeldske Norge".

Fylkestinget vedtok i juni 2007 å slutte seg til Landsdelsutvalgets program for perioden 2008-2011. Programmet har tre hovedarbeidsfelt:

- Regionalpolitikk, samferdsel og nordområdene
- Næringspolitikk og rammebetingelser
- Internasjonale arbeidsoppgaver og samarbeid

I 2007 har LU-samarbeidet vært nyttig for Nord-Trøndelag på flere områder. Her kan nevnes felles utredninger og samarbeid om høringsuttalelser på fiskeriområdet, LU's forsvarspolitiske utvalg og rapporten "Forsvaret – fra kald krig til nordområdefokus", konkret støtte til prosjektet En smak av Trøndelag og oppdatert statistikk for reiselivets økonomiske virkninger i Trøndelag og Nord-Norge for 2006. Det er også igangsatt et samarbeid om klimaproblematikken.

For 2008 foreslås bevilgningen til LU videreført med **3 mill kroner**.

3.5 Regionale/kommunale fond

I 2003 ble det gjennomført ei prøveordning med regionale fond som er videreført med mindre justeringer. Alle kommunene er med i ordningen, unntatt Verdal og Meråker, som får ekstraordinære midler gjennom sin status som omstillings-/nyskapingkommuner. Levanger har lagt inn sitt fond i en fellespott til finansieringen av Innherred Vekst AS (gjennomføringsorganet for nyskappings- og utviklingsprogrammet), fordi dette programmet i 2005 ble utvidet til også å omfatte Levanger. Ressurser fra denne potten benyttes også i Innherredsprogrammet, der de to kommunene sammen med Steinkjer, Verran og Inderøy samordner deler av ressursbruken fra sine fond. (se også kap. 3.3)

Med utgangspunkt i regjeringens forslag til Statsbudsjett avsettes **kr 11 mill** til regionale/kommunale fond i 2008. Når en tar hensyn til at Meråker fikk tildelt fra potten for 2007, er dette er samme nivå som fjoråret og 1.4 mill. mer enn føringene i Statsbudsjettet.

Regjeringen signaliserer i Statsbudsjettet fleksibilitet i valget mellom kommunale og regionale fond. Fylkeskommunen har sammen med forvalterne (kommuner/regionråd) av disse midlene startet en evaluering av ordningen, og så langt tyder mye på at det fortsatt ønskes frihet i valg av forvaltningsregime for midlene. Noen kommuner ønsker regionale fond, andre ønsker kommunale fond, mens noen ønsker en kombinasjon.

I tråd med dette vil den endelige fordelingen av midler foretas tidlig i 2008, etter en grundig dialog med kommunene.

3.6 De videregående skolene som utviklingsaktør

Det er et mål at de videregående skolene i Nord-Trøndelag skal videreutvikles som de beste i landet, med sterkere vektlegging på kvalitetsutvikling, nytenking og entreprenørskap.

Som ledd i en samlet regional utviklingsstrategi har det de siste årene vært et mål at hele det fylkeskommunale systemet skal være innrettet mot utviklingsarbeid. Kompetanse er en grunnleggende forutsetning for å utvikle robuste regioner med et allsidig næringsliv. De videregående skolene i fylket er viktige aktører for regional utvikling, og det er en klar politisk føring at de skal ha en tydelig og sentral rolle i samfunn og næringsutvikling i respektive regioner. De har forutsetninger for kontakt med lokalt næringsliv, innehar lokalkunnskap og er viktige kompetansebaser i lokalsamfunnene på mange områder med sin pedagogiske og faglige kompetanse.

Det er lagt sterk vekt på å involvere de videregående skolene i arbeidet med etablereropplæring. Blant annet er skolene med i Norges Vels gjennomføring av etablererkurs, samtidig som de også er arena for "Sommergründerskolen". I tillegg er det etablert entreprenørlinjer ved Mære og Olav Duun videregående skole. Se for øvrig kap. 2.3.

Videregående opplæring inngår som en naturlig del av det regionale utviklingsarbeidet som fylkeskommunen driver. Derfor er det de siste årene bevilget kr 3 mill. årlig for å styrke det operative utviklingsarbeidet ved skolene. Bakgrunnen for dette er at skolene har ulike forutsetninger og ulikt finansielt grunnlag for å ivareta denne rollen. Grunnbevilgningen på **kr 3 mill.** videreføres i 2008. Utover dette, konkurrerer skolene på lik linje med andre utviklingsaktører om midler til prosjekter.

3.7 Mål 3. Territorielt samarbeid (Interreg)

Nord-Trøndelag deltar aktivt i ulike EU-programmer. Interregprogrammene for inneværende periode ble avsluttet i 2006 og arbeidet med nye program er gjennomført i tråd med vedtak i Fylkestinget i forbindelse med behandlingen av Internasjonal strategi.

Interreg inngår nå som et av målene for regional utvikling i EU: Mål 3. Territorielt samarbeid. Nord-Trøndelag fylkeskommune har positive erfaringer med interregsamarbeidet Trøndelag – Jämtland og deltar i et nytt Sverige/Norge-program som beregnes å kunne være i gang i slutten av 2007. I Statsbudsjett for 2008 er det satt av **5.49 mill. kr** til Nord-Trøndelag i såkalte statlige IR-midler. Det sørsamiske delområdet er nå lagt til NORD-programmet og Nord-Trøndelag fylkeskommune har sekretariatet for dette.

Innen Mål 3 Territorielt samarbeid inngår i tillegg til Norge-Sverige programmet de transnasjonale programmene for Østersjøen, Nordsjøen og Nordlig Periferi (nåværende Interreg IIIB) samt et interregionalt program (nåværende Interreg IIIC). I statsbudsjettet er det satt av midler til bruk sentralt. Nord-Trøndelag kan delta i alle disse programmene og det må da fremskaffes regional medfinansiering. Program er utarbeidet og prosjekter vil kanskje komme til finansiering i 2008, kanskje spesielt for å utvikle samarbeidsprosjekt.

Bidragene fra andre offentlige aktører har vært stor i inneværende interregprogram. Gjennom RUP bør det settes av ca like mye fra

fylkeskommunen/fylkesmannens landbruksavdeling som annen offentlig medfinansiering. Ut fra det som er tildelt Nord-Trøndelag, vil dette bety ca 3 mill kr i tillegg til Norge-Sverige programmet. For de øvrige programmer anslås behovet for 2007 å ligge på 0,75 mill. kr. Det foreslås derfor at en samlet medfinansieringen fra Nord-Trøndelag på **3.51 mill. kroner** i 2008 til dette arbeidet.

3.8. Prograamme áarjel-saemien jielemen jïh kultuvren evtiedæmman

Dïhte saemien dajve lea lãvletje gietjeste Kolanjaarken ræjeste Russlaantesne, Engerdaelien raajan Nöörjesne jïh Eajran raajan Sveerjesne. Goh akte bielie aktede såemies gaskenasjovnale saemien kultuvreste, Noerhte-Trööndelaage aaj aktem áarjel-saemien almehtjïertem átna. Tradisjovnen mietie dïhte áarjel-saemien kultuvre lea stinkes gárreldahkesne jieleme-darjomasse, jïh báatsoe lea dan dïehre skearkagamme edtja daan kultuvren áejvieguedtije árrodh. Báatsoe dorje guktie áarjel-saemien gïele, eatnememaahtoe, sovsijale needteviermie jïh fuehkietsiehkïeh leah jïelije.

Edtja áarjelsaemien jieleme-evtiedimmiem jïh kultuvrem stinkestidh, tseegkesãvva aktem sjïere ráajvarimmiem akten ealamadtje mierien sisnjelen, dehtie voestegistie 500 000 kr, jaepien 2008 ræjeste.

Dïhte ráajvarimmie byöroe evtiesovvedh (tjirksovvedh) ektine dejnie áarjel-saemien byjresinie fylhkesne, jïh jis edtja aktem hijven govlesadtemem dejnie byjresinie tjirkedh, dellie fylhkeræerie sæjhata aktem gaskeseforumen tseegkedh. Daate gaskeseforume aaj sæjhata aktem vihkeles váaromevedtijem daan ráajvarimmien evtiedæmman árrodh.

Vuesehte kapihtelese 3.8 "Territorialt samarbeid"/ Interreg, mij aaj aktem jïjtse áarjel-saemien ráajvarimmiem átna.

3.8 Program for utvikling av sørsamisk næring og kultur

Det samiske bosettingsområdet omfatter området fra østspissen av Kolahalvøya i Russland til Engerdal i Norge og Idre i Sverige. Som del av en til dels internasjonal samisk kultur, har Nord-Trøndelag også et innslag av sørsamer. Tradisjonelt er den sørsamiske kulturen sterkt knyttet til næringsutøvelse og reindriften har derfor utviklet seg til å være hovedbærer av denne kulturen. Reindriften bidrar bl.a. til at sørsamisk språk, naturkunnskap, sosiale nettverk og slektsrelasjoner holdes i hevd.

For å styrke sørsamisk næringsutvikling og kultur etableres en spesiell satsing innenfor en økonomisk ramme, på i første omgang kr 500.000 fra 2008.

Satsingen bør utvikles (spisses) i partnerskap med det sørsamiske miljøet i fylket, og for å sikre en god dialog med dette miljøet ønsker fylkesrådet å

opprette et kontaktforum. Dette kontaktforumet vil også være en viktig premissgiver for utviklingen av denne satsingen.

Det vises for øvrig til kap. 3.8 "Territorialt samarbeid"/Interreg som også inneholder en egen sørsamisk satsing.

3.9 Differensiert arbeidsgiveravgift - (RDA-midler)

I 2007 ble differensiert arbeidsgiveravgift gjeninnført i Nord-Trøndelag. Bortsett fra Leksvik og Frosta, fikk alle kommunene i vårt fylke tilbake ordningen på samme nivå som tidligere. I Statsbudsjettet er det lagt opp til at fylkeskommunene får tildelt midler over kap. 551 post 61 for en ekstrainsats i kommuner med bedrifter som ikke fikk tilbake ordningen.

Ordningen er todelt; den ene delen er en direktekompensasjon til bedrifter i kommuner for å kompenseres for økte kostnader. I og med at de fleste kommunene i Nord-Trøndelag har fått tilbake ordningen, vil dette for framtida sannsynligvis bli beskjedne beløp for oss. Midler som tilflyter fylket innenfor denne ordningen vil bli fordelt i partnerskap med berørte kommuner.

Den andre delen er en bevilgning som har sitt opphav i endringer i beregningsgrunnlaget for kompensasjon. I 2007 førte dette til at Nord-Trøndelag fikk tildelt 11.5 mill. kroner øremerket til utbygging av breiband.

Rammer for disse ordningene er enda ikke fastlagt, men det forventes at rammer og formål for disse midlene vil foreligge ved årsskiftet 2007/2008.

Videreføring av ordningen med næringsrettede utviklingstiltak i Nord-Trøndelag i 2007-2008 til tross for gjeninnføring av RDA.

Da differensiert arbeidsgiveravgift falt bort fra 2004 ble det innført en ordning med næringsrettede utviklingstiltak som kompensasjon for næringslivet i det tidligere virkeområdet. Ordningen skulle være en ekstrainsats, dvs. den skulle være et tillegg til det ordinære virkemiddelsystemet. I tillegg gikk vesentlige deler av denne posten til en nasjonal transportstøtteordning. Et grunnleggende prinsipp for ordningen har vært at næringslivet er den viktigste premissgiver for den konkrete virkemiddelbruken. I Nord-Trøndelag ble det derfor etablert en egen styringsgruppe med hovedvekt av representanter fra næringslivet, men hvor også fylkesrådet er representert. I rammene som ble avsatt til fylkene holdt departementet tilbake et betydelig beløp for å imøtekomme søknader fra bedrifter på den nasjonale transportstøtteordningen. Rammene for restmidlene fra 2006 er nå klare og Nord-Trøndelag får tilbakeført 28 mill. kroner.

Selv om fylkestinget ikke har noen formell beslutningsmyndighet i disponeringen av disse virkemidlene er det viktig med nær dialog mellom Styringsgruppen og fylkeskommunen, slik at det blir en koordinert utviklingsinnsats. Fylkestinget ser positivt på at satsingene i programmet på en svært god måte understøtter og kompletterer satsingene i RUP.

4. Fylkeskommunale virkemidler 2008

Tilgjengelige virkemidler i 2008. (kroner)

KRD Utviklingsmidler (kap 551)	88 050 000
KRD Interregmidler sentralt (kap 551)	5 490 000
KRD ekstrainsats omstilling i Meråker (fond)	6 250 000
FK Fylkeskommunale utv. Midler	32 724 000
FK Friluftsmidler	267 000
FK Utviklingsmidler skolene	3 000 000
SUM nye midler	135 781 000
Buffer *	8 171 300

Fordeling av virkemidler i RUP 2008. (**Summene på satsingsområder er indikative rammer)

Oppfølging av satsingsområder RUP	47 431 000	<i>Rammer</i>
<i>En kraftig satsing på verdiskaping og innovasjon.</i>		<i>12 000 000</i>
<i>En samordna forsknings- og utdanningspolitikk</i>		<i>8 000 000</i>
<i>Trøndersk mat – et fortrinn som skal utnyttes bedre</i>		<i>3 931 000</i>
<i>Ei framtidsetta energisatsing</i>		<i>2 000 000</i>
<i>Ei behovsretta utbygging av infrastruktur</i>		<i>11 500 000</i>
<i>Trøndelag skal være et godt sted å leve og bo</i>		<i>10 000 000</i>
Innovasjon Norge	50 300 000	
<i>Transportstøtte</i>		<i>2 750 000</i>
<i>Distriktsmidler (inkl. Ny Vekst)</i>		<i>47 550 000</i>
Sørsamisk næringsutvikling/kultur	500 000	
Kommunale/regionale fond	11 000 000	
Interreg (inkl. IR-midler 5.49 mill)	9 000 000	
Landsdelsutvalget	3 000 000	
Omstillingskommuner	10 800 000	
Skolene som utviklingsaktør	3000 000	
Samhandlingsprogrammet i Trøndelag	750 000	
Fordelte midler RUP 2008	135 781 000	
Buffer*	8 171 300	
SUM UVIKLINGSINNSATS	143 952 600	

*Buffer

I tabellen inngår en bufferavsetning. Ved inngangen til 2008 er buffer på kr 8 171 300 mill. Buffer er reserve for 2008, og størrelsen på denne ved utgangen av året er avhengig av virkemiddelbruken i 2008. Bufferen er også viktig for Innovasjon Norges mulighet for å bidra i store bedriftsprosjekter. Bruk av buffer avklares i partnerskapet.

4.1 Andre virkemidler som disponeres av Innovasjon Norge

I tillegg til de virkemidler Innovasjon Norge får overført fra fylkeskommunen, disponeres også følgende virkemidler:

Rammer fra fylkesmannen:

- Tradisjonelt jord- og hagebruk
- Tilleggsnæringer
- Rentestøtte for lån

Nasjonale virkemidler som Innovasjon Norge disponerer (ikke fylkesramme)

- Lavrisikolån
- Verdiskapingsprogrammene mat, skog og rein
- Landsdekkende utviklingstilskudd, lån og garantier
- Sentrale BU-midler
- Bioenergiprogrammet
- Inkubatorstipend
- Offentlige utviklingskontrakter (OFU)
- Industrielle utviklingskontrakter (IFU)
- Tilskudd til strukturiltak i fiskeflåten
- Marint innovasjonsprogram
- SkatteFunn
- Nordvest-Russlandfondet
- Øst- og Sentral-Europafondet

4.2 Virkemidler som disponeres av Fylkesmannens Landbruksavdeling

Fylkesmannen og kommunene forvalter en rekke ordninger retta mot miljø, jord- og skogbruk, samt nærings- og bygdeutvikling. Produksjonstilskudd og avløserordningen er de største, og har stor betydning for tradisjonelt jordbruk i fylket. De siste åra har virkemidler rettet mot miljø og næringsutvikling blitt regionalisert, og regionalt og lokalt nivå har fått en sentral rolle i å utforme og prioritere bruken av virkemidlene. "Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nord-Trøndelag" og "Strategi for landbruksrelatert næringsutvikling i Nord-Trøndelag 2005-2008" gir viktige føringer, og partnerskapet har deltatt både i utforming og årlige justeringer av disse dokumentene. Miljø- og skogretta virkemidler forvaltes av kommunene og er forankret i kommunale strategier. Disse virkemidlene skal dessuten koordineres med føringene som gis gjennom Regionalt miljøprogram. Gjennom Skognæringa i Trøndelag er det pekt på viktige områder for forvaltning av virkemidler innenfor Nærings- og miljøtiltak i skogbruket. I RUP-sammenheng nevnes:

- *Fylkesvise BU-midler*; Nord-Trøndelag vil få tildelt ca. 33 mill. kroner i BU-midler og en låneramme på omkring 67 mill. kroner for rentestøtte i 2008. FMLA forvalter ca. 5 mill. kroner av BU-midlene til utredning og tilrettelegging. Innovasjon Norge forvalter bedriftsretta virkemidler.

- *Regionalt miljøprogram*; 26 mill. kroner i 2008 (utbetales i 2009). Programmet omfatter tiltak retta mot å ta vare på kulturlandskapsverdier og tiltak for redusert forurensning.
- *Miljø- og skogretta virkemidler*; ca 20 mill. kroner for 2008. Dette omfatter Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), Nærings- og miljøtiltak i skogbruket og tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Midlene tildeles kommunene, som prioriterer bruken av midler ut fra egne tiltaksstrategier.

Vedlegg 1. Forretningsplanen 2008 for IN Nord-Trøndelag

1. utfordringer og muligheter.

På samme måte som resten av landet er næringslivet i Nord-Trøndelag preget av meget stor aktivitet. "Det går så det griner" er uttrykket som brukes i mange bransjer. Ordrebøkene er fulle og det er muligheter for å ta ut vesentlig bedre marginer enn i litt trangere perioder i mange bransjer. Kombinasjonen av lav rente, høye priser på eksportvarer og lave priser på importvarer er også særdeles gunstige rammebetingelser for næringslivet. Landbruket, som i liten grad påvirkes av internasjonale trender, har gjennomført store investeringer i bruksapparatet. Også reiselivet har hatt en fin utvikling, og arbeidsledigheten er rekordlav. Tallene for august viser 2,3% i Nord-Trøndelag.

Men denne opphetede situasjonen gir også en del utfordringer. Mangel på arbeidskraft er den mest synlige av disse. Dette er en nasjonal utfordring, men det er et faktum at så mye som 40% av bedriftene i Trøndelag har problemer med rekrutteringen. I mange bransjer leies det inn mye utenlandsk arbeidskraft, men det er lite trolig at arbeidsinnvandring kan løse behovet for arbeidskraft på litt lengre sikt.

Spesielt i Nord-Trøndelag er den relativt lave lønnsomheten i næringslivet en utfordring. Andelen lønnsomme bedrifter har riktignok gått opp de siste årene, men ikke så mye som resten av landet. Nord-Trøndelag er blant de svakeste fylkene i hele landet mht. lønnsomhet. Og det finnes enkeltbedrifter som har problemer. Norske Skog, med sine mer enn 500 ansatte på Skogn, er en del av et konsern som gått med underskudd de siste årene.

En tredje utfordring er faktisk demografi. Selv om Nord-Trøndelag totalt sett utvikler seg positivt befolkningsmessig, har et flertall av kommuner hatt befolkningsnedgang de siste årene. Av fylkets 24 kommuner hadde 14 kommuner nedgang i folketallet første halvår i år. Særlig svak har utviklingen vært i store deler av Namdalen, og en ser konturene av en polarisering der de mest folkerike kommunene i sørdelen av fylket styrker seg, mens de svakere kommuner i nord blir enda svakere.

2. Begrunnelse for valg/prioriteringer av satsinger

I Trøndelag gjelder felles fylkesplan for begge trøndelagsfylkene ut 2008. Denne planen har seks kapitler:

- Innovasjon og verdiskaping
- Forskning og utdanning
- Mat og matproduksjon
- Energi
- Kommunikasjoner
- Et godt sted å bo og leve

Fylkesplanen operasjonaliseres gjennom årlige samhandlingsprogram som gjelder for begge fylkene. I tillegg har Nord-Trøndelag eget Regionalt Utviklingsprogram (RUP) som vedtas årlig. Begge disse programmene bygger på kapitlene i felles fylkesplan. Med unntak av blå og grønn mat, kan det sies at eksisterende planverk i svært liten grad er bransje- eller satsingsorientert. De fleste kapitlene omhandler infrastruktur, mens en generell sterk satsing på innovasjon og verdiskaping er satt på dagsorden.

De fem gjennomgående satsingene til IN er:

- Nettverksbasert innovasjon og omstilling
- SMB med internasjonale vekstambisjoner
- Etablerere
- Kvinner i fokus

- Unge i fokus

I tillegg er det ni sektorsatsinger: Landbruk, reiseliv, olje og gass, helse, energi og miljø, IKT, marin, maritim og kultur- og opplevelsesnæringene.

Ved kontoret vil vi dele satsingene i tre kategorier:

1. De gjennomgående satsingene
2. De sektorer hvor vi er særlig sterk og kan utvikles videre
3. De sektorer som vi ikke prioriterer utover at vi vil følge opp noen spennende miljøer

Som en følge av dette vil vi prioritere de gjennomgående satsingene. Vi vil spisse arbeidet mot noen enkeltbedrifter gjennom prosjektet "20 gode" som både omfatter SMBer, etablerere, reiseliv og landbruk. Ved å yte "mer for færre" skal disse få særlig bistand med sikte på også å hente tjenester hos våre utekontorer. Prosjektet er kommet i gang i løpet av 2007, og pr. dato et bedriftsprosjekt konkretisert i form av en markedsplan i England, Nederland og Tyskland hvor oppdraget er gitt til kontoret i Tyskland.

Arbeidet med å forsterke samarbeidet med kommunene går videre i 2008. Dette vil være viktig for alle gjennomgående satsingene både for å få et større markedsapparat og flere å spille på i forhold til oppfølging av prosjekter. Å gå over fra en stafettmodell til en samarbeidsmodell med kommunene representerer en betydelig forsterkning av kundeorienteringen.

Eksisterende prosjekter innenfor Eksportsatsing Trøndelag og design går videre i 2008. Disse er felles for begge Trøndelagsfylkene og har egne prosjektledere. Disse prosjektene knyttes både opp mot SMB- og etablerersatsingene.

I forhold til SMB-satsingen er det et faktum at et stort flertall av bedriftene er små, med begrensede ressurser til utvikling av sterke internasjonale konkurransefortrinn. Satsingen fra IN må tilpasses den enkeltes forutsetninger, men det bør legges til rette for å stimulere flere til høyere ambisjoner. Kommersialiseringskompetanse er den største utfordring for mange. Det skal fokuseres på å initiere og gjennomføre tiltak for å mobilisere, rekruttere og kvalifisere bedrifter innenfor våre prioriterte sektorsatsinger. SMB-satsingen skal omfatte INs helhetlige tilbud fra idé til marked.

Innenfor satsingen etablerere kommer kontoret til å forsterke arbeidet med vekstetablerere og internasjonalisering. Vekstetablerere blir sannsynligvis tilgodesett spesielt i statsbudsjettet for 2008. For øvrig vil arbeidet med holdningsskapende og motiverende innsats fortsette gjennom etablereropplæring og Alkymisten, og en mer spisset satsing vil skje gjennom Prestasjonssentret.

Sektorene landbruk, marin og reiseliv hører inn under kategori 2. I tillegg vil vi prioritere kultur- og opplevelsesnæringene fordi disse er spesielt trukket fram som en ønsket prioritering for alle enheter og fordi dette er en ny satsing. Overordnede mål for hele satsingen på marin sektor er lønnsomhet, verdiskaping og markedsorientering. Innenfor verdikjeden er selskap som vil styrke verdikjeden mot marked høyest prioritert.

Målgrupper i Nord-Trøndelag er foredlingsindustri, oppdrett av laks og ørret, nye marine arter (torsk, kveite, skalldyr) og leverandørindustri

Dessuten prioriterer vi energi og miljø under denne kategorien. Energi og miljø har stor oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt. IN vil satse på energiproduksjon fra vind og hav, energieffektivisering, vanntechnologi og CO2-fangst og lagring. Målet er å etablere bedriftsnettverk av energi- og miljøbedrifter i Trøndelag for nasjonal og internasjonal satsing. På dette området har kontoret

et nært samarbeid med IN Sør-Trøndelag. En satsing på bioenergi, bl.a i form av et eget prosjekt, inngår også på dette området.

De øvrige sektorene olje og gass, helse, IKT og maritim prioriterer vi i kategori 3. Særlig innenfor helse og IKT er det noen spennende prosjekter som kontoret kommer til å jobbe med i 2008.

Innen hver sektorsatsing skal det gjennomføres en rekke aktiviteter for å nå målene i Masterplanen. Disse skal gjennomføres i samarbeid med eksterne og interne partnere og kunder. Disse aktivitetene går fram av den vedlagte aktivitets- og prosjektplan.

3. Oppfølging av ledelsens prioriteringer

INs mål for 2008 er:

- Være en pådriver for økt innovasjon og internasjonalisering gjennom å identifisere nye muligheter
- Levere tjenester med bedre kvalitet og økt effektivitet
- Bli en kunnskapsleverandør og synlig innovasjonspolitisk aktør
- Øke oppmerksomheten rundt samfunnsansvar (CSR) i næringslivet gjennom vår kundekontakt og deltakelse på offentlige areaer
- Bidra til å styrke Norges og norsk næringslivs omdømme i utlandet, og til å profilere norske bedrifter og kunnskapsmiljøer

Det er ingen motsetninger mellom de regionale målene som kommer til uttrykk i planverket og INs mål for 2008, og det skal være fullt mulig å gjøre en jobb som tilfredsstillende på begge nivåer.

Innovasjon Norge har en fordel i Nord-Trøndelag med at fylket er lite og oversiktlig. Nord-Trøndelag er et av fylkene hvor fylkeskommunen har en relativt sterk posisjon, og ettersom fylkeskommunen både er oppdragsgiver og nær samarbeidspartner, gjør dette det enklere å iverksette tiltak og bli en synlig innovasjonspolitisk aktør. Samtidig kan dette bli en utfordring i forbindelse med endringen som vil følge av forvaltningsreformen fordi det skal opprettes både regionale innovasjonsselskaper og regionale forskningsfond som nye aktører på den regionale arena. Dette kan gjøre at det blir "trengt om plassen".

Det å skape en pådriverkultur er en risikofaktor i å lykkes med målet med økt innovasjon og internasjonalisering. Selv om pådriver-begrepet er selve nøkkelordet i vår merkevarestrategi, ligger det en betydelig utfordring i å endre adferd og holdninger i en organisasjon hvor mange har erfaringer og ballast fra en forvaltningskultur hvor delvis andre verdier står i forgrunnen.

Av andre risikofaktorer som føles merkbart ved IN Nord-Trøndelag er at markedsførings- og innovasjonsaktivitetene innen reiseliv skal få et regionalt innhold. I for stor grad har vårt distrikts reiselivsbedrifter og vårt arbeid med reiseliv vært koblet fra den nasjonale satsingen på å trekke turister til Norge.

4. Aktiviteter for å realisere målene

Aktiviteter for å realisere målene er beskrevet i Aktivitets- og prosjektplanen. Denne inneholder en liste A for prosjekter som er så konkrete at samarbeidende enheter er identifisert. Innenlands er dette for flere prosjekter IN Sør-Trøndelag og utenlands er det til sammen 10 utekontorer. Liste B inneholder prosjekter som er på et slikt stadium at samarbeidende enheter ikke kan identifiseres ennå. IN Nord-Trøndelag har i tillegg som ambisjon å utarbeide en komplett handlingsplan for kontorets arbeid i 2008.

5. Identifiserte samarbeidsområder

Samarbeidsprosjekter som bedrifts- eller bransjeprojekter, nettverk og kunnskapsutvikling går også fram av Aktivitets- og prosjektplanen.

Vedlegg 2. Retningslinjer for bruk av regionale-/kommunale fond 2008

Følgende prinsipper er lagt til grunn for tildelingen av midler:

- Fondene skal anvendes i tråd med satsingsområdene i det regionale utviklingsprogrammet
- Det bør stilles krav om et tiltaksapparat med ansvar for forvaltningen
- Midler fra fondet kan ikke brukes til ordinære kommunale oppgaver
- Kommuner med fullskala omstillingsprosjekter tilføres ikke fondsmidler
- Prioritering av midler til fondene skal skje i forhold til distriktspolitisk status
- Det åpnes for at også kraftkommuner kan tilføres fondsmidler
- Stjørdal kommune tilføres fond gjennom fylkeskommunale midler
- Kommuner med spesielle utfordringer knytta til fraflytting og lang avstand til sentra prioriteres.

Når det gjelder organisering av de regionale fondene, ser en for seg følgende hovedmodell:

- Prosjekteier: Kommunene i samarbeid og med politisk valgt styringsgruppe.
- Sekretariat: for eksempel videregående skoler, som foretar ordinære sekretariatsoppgaver.
- Saksbehandlingen: blir foretatt i det lokale tiltaksapparatet.
- Vedtekter

Dersom regionrådene ønsker å viderefordre deler av fondene til enkeltkommuner, bør dette være en intern sak i forhold til de enkelte fondsstyrene. Det bør understrekes at det er den regionale modell og det regionale perspektivet som er hovedinnretningen for fondene og at sekretariatene har ansvaret for rapporteringen for bruken av hele fondet. Det åpnes for at en andel på inntil 5% av fondet kan brukes til administrasjon.

Formålet med tildeling av regionale fond er at det skal tilføres midler til mindre prosjekt og at det kommunale tiltaksapparatet skal kunne spille en mer aktiv rolle på heimebane. For å ha en grei rollefordeling i forholdet mellom fylkesnivå og regionalt nivå foreslås følgende *veiledende* avgrensninger for hvor sakene skal behandles i forhold til størrelsen på sakene. Avgrensningen må diskuteres fra sak til sak, og især i saker med lokalt marked/betydning kan den fravikes. Øvre beløpsgrenser for totalkostnader ved behandling av søknader på lokalt nivå *tilrås* å være:

Bedriftsutvikling	kr	80 000
Investering i bedrifter	"	100 000
Tiltaksarbeid	"	100 000

I tilsagnsbrevet fra KRD er det eneste kravet som er stilt: "at ved bruk av statlige midler til kommunale fond skal en ta hensyn til de geografiske retningslinjene for tildeling av distriktspolitiske virkemidler". For Nord-Trøndelag betyr det at vi ikke kan tildele kommunalt næringsfond fra den sentrale potten til Stjørdal kommune samt Levanger når det gjelder de bedriftsrettede virkemidlene.

Vedlegg 3: Andre fylkeskommunale utviklingsmidler

Spillemidlene.

Ordningen med tilskudd av spillemidler forvaltes av Kultur- og kirkedepartementet og er et viktig virkemiddel for å tilrettelegge anlegg og områder for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i kommunene. Fylkeskommunen har et regionalt ansvar på saksområdet og er delegert oppgaven med fordeling av tilskudd til anlegg i kommunene.

Tilskudd av spillemidler skal gå til bygging av anlegg og områder for idrett/fysisk aktivitet og friluftsliv. Det kan ikke gis støtte til prosjekt med fortjenestebaserte eierformer eller at tilskudd omdannes til fortjeneste for private eiere. Anlegg som tildeles spillemidler må inngå i en vedtatt kommunal plan. Fylkeskommunen skal ha en plan for tildeling av spillemidler til store anlegg. Planer på både kommunalt og fylkeskommunalt nivå skal reflektere nasjonale og regionale føringer innen kultur-, idretts- og anleggspolitisk arbeid og tangerende områder som næring, turisme, friluftsliv m.v. Viktige føringer i det strategiske arbeidet regionalt er:

- ❑ Enhver særiddrett med stor utbredelse i fylket bør ha anlegg for å arrangere større mesterskap
- ❑ Det skal være en rimelig fordeling av store anlegg i regionene (anleggsdekning/tilgjengelighet)
- ❑ Fylkeskommunen medvirker med investeringstilskudd til anlegg av fylkes-/regional betydning
- ❑ Store anlegg bør være et element i å underbygge annen aktivitet knyttet til næring, turisme, annen bruk/formål, arrangement m.v. (samordning)

Nord- Trøndelag har de senere år hatt om lag 140 søknader og mottatt et rammebeløp på om lag **20 mill kr.** til nærmiljøanlegg, rehabilitering av eldre anlegg og ordinære/nye anlegg.

Friluftsmidlene

De fylkeskommunale friluftsmidlene fordeles av fylkesrådet og utgjør for 2008 **kr 263.000**. De fylkeskommunale friluftsmidlene fordeles til fysiske tilretteleggingstiltak, stimulerings- og opplæringstiltak i regi av lokale lag og organisasjoner, barnehager, skoler og kommuner i fylket.

Stimuleringsmidler

I tillegg til disse midlene disponerer fylkeskommunen også stimuleringsmidler rettet mot eksterne aktører innen områdene kultur, helse og utdanning.

Vedlegg 4: Oppsummering av møterunde RUP/Ungdom 2007

I år som to år tidligere, ble ungdom og ordførere invitert til RUP-møte sammen med fylkeskommunen. Involvering av ungdom i RUP-prosessen har tidligere vist seg å være en suksess og i år var intet unntak. Namdalskommunene var samlet i Namsos mandag 11. juni og Frostatingkommunene hadde Stiklestad som møtested onsdag 13. juni. På begge møtene var det godt oppmøte av både ungdom og ordførere og ikke minst et høyt engasjement.

Det var stort engasjement blant deltagerne og igjen ser man at tema som er viktig for regionen, er viktig for ungdom og som ungdom er engasjert i. Spesielt under diskusjonen vedrørende klima, så man et stort engasjement. Det var spesielt interessant å observere ungdommens store engasjement og kunnskapsnivået vedr. dette. Her har tydelig ungdommen mye å lære de andre, og da spesielt voksne. Ungdommene har et helt annet fokus og ser lettere hva som kan gjøre og at det er nødt til å handles nå og at dette kommer til å ha konsekvenser for oss alle. Men skal vi lykkes med vår klimasatsing er vi alle nødt til å ta vår del av jobben. Ungdommen har lettere for å se fremover og tenke større og nytt hva gjelder tiltak innen klimapolitikken.

Også i år ble NTBUR innleid for å ha ansvaret for prosessen. Randi Ness, tidligere styreleder i Ung Tiltakslust ble innleid for å kjøre prosessen. Utgangspunktet for årets RUP-runde var felles regional planstrategi for Nord- og Sør Trøndelag og Trondheim kommune. Det ble jobbet ut fra de prioriteringene som allerede var lagt av Trøndelagsrådet og Fylkesrådet i Nord-Trøndelag. Disse temaene var; energi, bruk og vern av naturressurser, livskvalitet, klima og kompetanse/FoU. Ut fra disse temaene ble det laget egne problemstillinger for å ha mulighet til å konkretisere diskusjonene og lettere komme frem til målsettinger innen hvert tema. Disse problemstillingene står beskrevet under hvert tema. For hver problemstilling skulle hver gruppe jobbe frem målsettinger og tiltak og hvilken type kompetanse/FoU som trengs for å nå tiltakene og målsettingene.

Ut fra erfaringer NTBUR har gjort seg i løpet av tre år med "ung RUP" ser vi at dette er et viktig tiltak for å involvere og engasjere ungdom. Vi anser at disse erfaringene med blant ungdom i RUP-prosesser blir videreført og utviklet, spesielt med tanke på å utvikle Nord-Trøndelag som det ungdomsfylket det har blitt.

TEMA:ENERGI

Problemstilling: Hvordan utnytter vi mulighetene vi har innenfor fornybar energi (Vannkraft, bioenergi, vindkraft bølgekraft)

Målsetting:

- PRODUSERE NOK ENERGI TIL EGNE INNBYGGERE PÅ FORNYBAR MÅTE (evnt. redusere forbruk pr. husstand i NT med 10%)
- ØKT BRUK AV FORNYBAR ENERGI
- VIDEREUTVIKLING AV FORNYBAR ENERGI
 - Ikke ta selvmord ved hjelp av dårlig utviklet energi / industri
- MÅLBEVISST BRUK AV ENERGI
- ØKE BRUKEN AV FORNYBAR ENERGI. GJØRE SEG MER UAVHENGIG AV UFORNYBAR ENERGI
- ØKE BRUKEN AV FORNYBAR ENERGI
- KORTREIST ENERGI / KRAFT
- MER KOMPETANSE I REGIONENE

- FOREGANGSFYLKE NÅR DET GJELDER BEHANDLING (se på avgiftspolitikken – miljøvennlig drivstoff – holdningsendring / samt økonomisk spørsmål)
- UTVIKLE NYE / MODERNISER MER EFFEKTIVE KRAFTVERKSTYPER FOR NT!

Forslag til tiltak:

- Større bruk av varmepumpe, fjernvarme, jordvarme
- Mikrokraftverk
- Bedre bruk av avfallshåndtering til biogass
- Tidevannskraftverk
- Bioenergi
 - Fjernvarmeanlegg: Flis, fraukjellere, ta vare på varme fra avfallsstoffer
- Solenergi
- Solfangere på store bygninger (taket)
- Utvikle solenergi (utnytte overflater). Holdninger til energi.
- Redusere strøm / energiforbruk pr. innbygger 10% innen 2012
- Utnytte små kraftverk
- Sette vindmøller på sjø i stedet for land. Bølgekraft i Tr.heimsfjord og kyst.
- Sterk Nasjonal subsidiering av "ren" / "grønn" energi
- Legge forbud mot import av kullkraft!
- Trøndelag skal bli verdensledende innen forskning på vindkraft / solenergi og hydrogen som energibærer.
- Samarbeide med NTNU / SINTEF om utvikling av tidevann og bølgekraft. Skarnsundet, Strømmen.
- Bioenergi: Mer forskning på bioenergi, mindre utslipp. 100% rensing. Sjøpøl
- Vannkraft: Byggeindustrien MÅ samarbeide med forskning. Nye offentlige bygg må ha soltak
- Vannkraft:
 - Bedre utnyttning av eksisterende kraftverk
 - Enklere saksbehandling / regelverk m.t.p. mini kraftverk.
- Bioenergi:
 - Øke tilgjengelighet til ressursene (veger)
- Krav om alternativ energi ift. Nybygg (særlig offentlige)
- Støtte til småbedrifter – konvertering
- Mindre skatt og avgifter for miljøvennlige tiltak (eks. drivstoff)
- Satse penger og andre ressurser på nyutvikling av kraftverk.

Kompetanse / FoU:

Lær av andre, ser hva de har gjort. ENOVA

Kvalsund kommune, Sverige, Australia, USA

Finnes masse kompetanse på NTNU / SINTEF. Sørg for at dette får midler til fortsatt drift / forskning.

Langt tøffere satsing på energiutvikling

Tilgjengelig informasjon for bruker ang. varmepumpe osv.

Betydelig tyngre offentlig satsing budsjettmessig

NTNU / SINTEF: Nasjonalt samarbeid

NT må satse på forskning og utvikling

TEMA: BRUK OG VERN AV NATURRESSURSER**Problemstilling: Hvordan kan vi bedre utnytte nasjonalparkene i fylket vårt?**

- **Turisme – markedsføring av Nord-Trøndelag.**
 - **Arbeidsplasser – Hvordan kan dette bli min og din sin arbeidsplass.**
- Trøndersk mat er en merkevare!**
- **Hvordan utnytte potensialet enda bedre?**

Målsetting

- BÆREKRAFTIG UTNYTTING AV NASJONALPARKENE (NATUREN) I FYLKET VÅRT
- GI ARBEIDSPASSER GJENNOM TURISME
- SKAPE POSITIVE OPPLEVELSER
- ØKT BEVISSTHET / IDENTITET
- TRØNDERSK MAT MERKEVARE
- VERN GJENNOM BRUK
- SKAPE INTERESSANTE ARBEIDSPASSER TIL UNGDOMMER SLIK AT DE KOMMER TILBAKE TIL BYGDENE
- FÅ TURISTENE TIL Å LEGGE IGJEN PENGER
- ARBEIDSPASSER PÅ NATURENS PREMISSER
- "BLI ENIG" OM AT NASJONALPARKENE ER EN POSITIV MULIGHET OG "BESTEMME" HVEM SOM ER KUNDEN
- "GRØNNEST I VERDEN" Nasjonalpark fra belastning til ressurs

Forslag til tiltak:

- Opplevelsestur til fots i nasjonalpark / fjellet til en seter / gård med trønderske matopplevelser. Opplevelsespakke, jakt, fiske. Jobb: gjeter / budeie. Flatbrødbaking, repslaging, knivlaging, bygdemuseum, lefse
- Guider, veinett, avganger, reklame, infrastruktur
- Benytte IKKE utnytte. Bruk, men IKKE forbruk / overbruk
- Visuelt markedsføring
- Se det med egne øyne. Videosnutter etc.
- Hvor er de? Hva er spesielt med det? Hva kan vi oppleve her?
- Infosentral: Hvor skal de henvende seg? Turistinfo.
- Få hjelp til å se "egne muligheter" med andre
- Infosentral selger også lokalt tilvirkede produkter.
- Unngå rigide regelverk for brukere av parkene (rovdyrkonflikt etc.)
- Ved etablering: OBS PÅ RETTIGHETER
- Sikre syke- / trygderettigheter for de som driver selv
- Økonomisk starthjelp som sikrer en viss minimumsinntekt
- Felles utsalg og presentasjon av lokal småskalaproduksjon.
- Lett tilgjengelig for salg i butikker / lokalt.
- Torg?
 - Lokal markeds plass
 - Nett
- Eget nettsted: www.tronderskmat.no
- Streng kontroll og håndheving av motorisert ferdsel
- Ordentlig merking og markert på kart. Guideplikt i sårbare områder
- Nasjonalparksenter for info om alle vernede områder
- Villmarksguide - utdanning
- Bygge opp kompetanse om lokalområdene
 - Geologi
 - Flora og fauna
 - Lokal historie
 - Severdigheter
 - Aktivitetstilbud (kano, hest, guida tura)
- Samarbeid mellom reiselivsaktører

- Positive holdninger i lokalsamfunnet for at reiseliv er en framtidrettet næring.
- Møteplasser og diskusjonsforum i lokalsamfunnet må etableres
- Bygge opp et sertifiseringsystem
- Grønne busser
- Satsing på naturressurser: guidet villmarkssafari. Bruk de ressursene naturen har, sommerjobb som guide, fokus på rendyrket natur, opplevelsesturisme, utbygging av turisthytter og utleiehytter
- Fornybar energi, bevare naturen
- Kvalitet må være i fokus
- Ha fokus på hvem er målgruppa?
- Lokale bevertningssteder m/ kun lokale matvarer
- Salgsboder på kjøpesenter etc.
- Markedskunnskap
- Lokal forvaltning
- Tilrettelegging
- Trygg overgang fra hobby til næring
- Felles merkesystem
- Mer vill sau

Kompetanse / FoU:

- Øke infrastruktur, informasjon, bærekraft, sommerjobb ungdom. MiNT, NTBU, Forskning i NT og HUNT
- Øyne konsulentvirksomhet for å hjelpe kommuner å finne sin "nisje" / spesialisere seg => kompetanseheving
- Utdanningstilbud innen markedsføring og reiseliv/turisme. Var det det det var på Mære?
- Miljøvern

TEMA: LIVSKVALITET

Problemstilling:

- **Hva bør N-T satse på for at DU skal oppleve livskvalitet?**
- **Mangfoldåret 2008 – Hva kan Nord-Trøndelag bidra med?**

Målsetting:

- DET SKAL VÆRE BRUK FOR ALLE!
 - Ta i bruk folk sine ressurser
 - Alle aldre
 - Alle kulturer
 - Alle interesser
- 100% BREDBÅNDSDEKNING
- STADIG BEDRE OG BILLIGERE SAMFERDSEL
- GOD KOMPETANSE OGSÅ PÅ SMÅ SKOLER. GODT LÆRINGSMILJØ
- LAV TERSKEL FOR NYE IDEER
- TOLERANSE
- BEDRE STUDENT-ØKONOMI
- AT ENHVER NORD-TRØNDER SKAL HA MULIGHET TIL Å UTNYTTE SINE EVNER
- ØKE TOLERANSE FOR HVERANDRE I NT
- ALLE SKAL HA MULIGHETER TIL Å TRIVES OG UTVIKLE SEG I SKOLE OG ARBEIDSLIV
- VEKST MED TILHØRIGHET
- NT BLIR BEST I LANDET PÅ LIVSKVALITET (SPREKST)
- LIVSKVALITET FOR ALLE SOM VIL
- AKTIV DELTAKING AV OG MED UNGDOM (kunne lese seg inn i planer)

- SAMHOLD / FELLESSKAP SOM FAKTOR FOR POSITIV OPPLEVD LIVSKVALITET ALLE SKAL HA NOE Å GJØRE OG NOEN Å GJØRE DET SAMMEN MED
- AT ALLE ALDERSGRUPPER SKAL TRIVES OG HA DET GODT

Forslag til tiltak:

- Lage arrangementer
- Møteplasser både ute og inne
- Arbeide med inkludering og toleranse (flyktninger, innflyttere)
- Ta naturen mer i bruk, bl.a i skolene
- Også gratis skyss etter evt. Aktiviteter etter skoletid
- Studenterabatt
- Mulighet for lønnet etterutdanning for lærere
- Større stipend
- Enhetsfylke => Folkevalgt styring – utnytt kompetanse i NT. Samkjør
- Legge til rette for nyetablerere og tilflyttere
 - ⇒ Nedskrivning av studielån i distriktskommuner
 - ⇒ Utviklingsmiljø, nettverk, støtteapparat
- Allsidig kulturtilbud i hele fylket
- Skottpremie på bygdedyret (mangfoldåret)
- Fattigdomsbekjempelse
 - ⇒ Sommerklubben
 - ⇒ Holdningsarbeid: Medmenneskelighet, frivillighet, dugnad
- Kulturtilgang
 - ⇒ Fritidstilbud som gir noe
- Skole og jobb
 - ⇒ MOT
 - ⇒ Elevråd, spenstig læring
 - ⇒ Tid til familien
- Obligatoriske kurs i integrering og MOT. Kurs kjøres i regi av kommunen / fylket
- Billigere boligtilbud for nyetablerte
- Gratis møteplasser med innhold (Kulturhus, idrettsplasser, skur)
- Kommunikasjon: Trondheim – Steinkjer = 1 time (vei og bane)
- Mangfold. Urbanitet og kultur
 - ⇒ Et utviklingspreget image!
- Se ungdommen!
 - ⇒ Involver oss (ungdomsråd må bli lovfestet)
- Løfte opp og gi status til det vi har (eksisterende tiltak)
- Tilrettelagte arenaer der deltaking / påvirkning er sentralt
- Sommerjobb / og helgejobb for alle
- Internasjonal koordinator: Ta vare på de som kommer fra utlandet
- Koordinere tiltak for flerkulturell virksomhet for alle inkl. innvandrere og andre med annen etnisk bakgrunn
- Alle bør få muligheten til å bo og utdanne seg / jobbe der de selv vil (mestring)
- Fritidstilbud (effektivt):
- Billig => stønad / stipend til spesielle tiltak
- Bredt => støtt nytenkende, ønske nye aktiviteter
- Beliggende => ikke unngå utkanter
- Satse på kulturelt mangfold
 - ⇒ Nettbasert
- Skap attraktive møteplasser ut fra forskjelligheten og plasser hvor det er plass for forskjellige interesser
- Ha en trivelig skoler med god kapasitet, godt miljø og ressurser. Læremidler

- Legge til rette for større toleranse. Gi rom for at vi er forskjellige. Skap positiv innstilling til hvor du bor.

Kompetanse / FoU:

- Mer samhandling og bærekraft mellom de ulike forskningsmiljøene og det operative næringslivet
- Utnytt kompetansen til ungdom med "utvidet horisont"
- Tilhørigheten trekker ungdom tilbake til NT
- NT fylkesråd / fylkesting
- Ta vare på de originale
- Forskning og utvikling. Forsøks- og utvikling (mer konkret for ungdom)
- Myldredag
- "Reklame-dag" og idemyldring ang. fritidsaktiviteter i kommunene
- Opprett komiteer som skaffer seg kompetanse til å skape attraktive møteplasser
- Heimen er en positiv plass for utvikling av kompetanse

TEMA:KLIMA

Problemstilling: Hva kan hver enkelt kommune gjøre – Hvilken handling kan gjøres lokalt? - Hva kan DU som innbyggere bidra med.

Målsetting:

- EIN GRØNN NAMDAL – gir trivsel og framtidstru
- MINDRE FORBRUK – off. og privat
- ALLE KOMMUNER SIN ENERGIPLAN
- BEDRE HOLDNING (aksepter tiltak)
- SE MULIGHETER (landbruk, turisme, oppdrett)
- BEDRE MILJØ – UTNYTTE VANNKRAFT OG GASSKRAFT BEDRE
- VÅR REGION SKAL VÆRE ET NASJONALT FORBILDE I KLIMAPOLITIKKEN
- KLIMABEVISSTE KOMMUNER
- REDD VERDEN FOR FRAMTIDIGE GENERASJONER
- FRAMTIDSRETTET FORBEDRING AV KLIMAET

Forslag til tiltak:

- Alternativ energi i nye bygg (offentlig / privat)
- Utnytte fornybare ressurser (eks. vindkraft, bølgekraft) – Kan gi arb.
- Gode renovasjonsordninger – Kan gi arb.
- Skape gode holdninger
- Kollektivtilbud:
 - Bedre opplysning om det som allerede finnes
 - Pendelbuss / bil – samkjøring
 - Bedre tilrettelegging for syklist
 - Bestillingstransport (bestillertaxi/ mindre buss i utkantstrøk som et alternativ til store busser)
- Bedre kollektivtilbud
- Alternativt drivstoff
- Støtte til energisparing
- Samarbeid med Midt-Sverige (energi / drivstoff)
- Tiltak må bestemmes!
- Kildesortering
- Vannbåren varme
- Samordning av offentlig transport
- Alle offentlige bygg må varmes opp med miljøvennlig energi
- Gratis kollektivtransport
- En forpliktende og konkret handlingsplan i hver kommune
- Kommunale Co2-kvoter

- Kartlegge og vurdere energiltak
- Trafikk
- Industri
- Oppvarming
- Ta med energi som en viktig del av planprosessene i kommunen
- Sentralisering
- Kollektiv utbygging
- Bruke energi flere ganger
- Klimaplan i hver kommune som følger sentrale myndigheters krav
- Mer gjennomtenkt og samkjørt kollektivtrafikk mellom sentrum og utkant, samt overgang til mer miljøvennlig drivstoff
- La bilen stå! ;-)
- Kollektivtransport
- Gang og sykkelvei
- Holdningsendring (med sterkt fokus i barnehage og skole)
 - Forsøpling, resirkulering og gjenvinning, enøk, kollektiv trafikk
- Arealplanlegging, gang og sykkelstier, plassering av skoler, barnehager og andre viktige bygginger, miljøvennlig bygging
- Miljøvennlig bygging av hus. Alle nybygg, spesielt offentlige bygg. Gå foran som et godt eksempel.

Kompetanse / FoU:

- Kartlegging
 - Lokalt
 - Sentralt
 => og i samarbeid i mellomrommet!
- Utvikle kompetanse lokalt og nasjonalt
 - Folkeopplysning
 - Forskning
 - Informasjon
 - Praktisk handling
- Øke den generelle oppfatningen om at våre handlinger påvirker miljøet
- Mediaoppmerksomhet
- Klimadebatt i barnehage og skole => kildesortering

TEMA: KOMPETANSE

Problemstilling: Hvilken kompetanse/forskning trenger vi for skape utvikling og arbeidsplasser innen følgende områder:

- **Energi**
- **Naturressurser**
- **Livskvalitet**
- **Klima**

Målsetting:

- HEVE KOMPETANSEN PÅ LEGENE
- INNFØRING AV MER MILJØVENNLIG ENERGI I KOMMUNENE VI MÅ HA UTDANNING OG FORSKNING SOM GIR UTVIKLING FOR NAMDALEN
- NORD-TRØNDELAGE ET SATSNINGSOMRÅDE INNENFOR ENERGI-FORSKNING
- BEDRE KOBLING MELLOM AKADEMISKE MILJØ OG BRUKERMILJØ
- ØKE LOKAL KUNNSKAP FOR LOKAL UTNYTTELSE AV NATURRESSURSER

Forslag til tiltak:

- Etablere forskningsmiljø på sykehusene. Kortere vei mellom primærlegetjenesten og spesialister
- Innhente og bygge opp kompetanse i Namdalen

- Samhandling mellom næringslivet og forskningsmiljø
- Næringslivet og politikere må møtes og utveksle informasjon
- Ta inn en del kunnskap fra andre
- STRATEGITENKING!
- Egentlig en umulig problemstilling
- Ta i bruk alle aldersgrupper. Lær av hverandre. Sammen skape et miljø med bred kompetanse.
- Studium innen naturforvaltning
- Naturskole i kommunene. Tilknyttet nærområdet. Turer, heimkunnskap / lokal mat, guiding. Lokal historie!
- Start med guiding som sommerjobb for skoleelever. Gir grunnleggende kunnskaper, lær lokalhistorie og naturforvaltning med mulighet for jobb senere.
- Begynne tidlig, få folk interessert i realfag
- Videreutvikle teknologi og design
- Realfagene bør knyttes opp mot noe meningsfullt (slik at vi vet hvordan vi kan bruke det vi lærer)
- Lære mer matematikk som kan brukes i dagliglivet
- Flere valgmuligheter innenfor realfag
- Velge retning allerede på vgs.
- Mer satsning på matematikk og realfag på ungdomsskolen
- Høyere pedagogiske krav til lærerne
- Få inn fagpersoner utenfra som inspirator og veiledere
- Hospitering
- Formidling av resultat (hovedfagsoppgaver, arkeologiske undersøkelser, kartlegging av biologisk mangfold, osv.) Virkning: Økt lokal kompetanse, nye tips for forskere, mer positiv lokalbefolkning)
- FABLAB
- Inkubator på verdiskaping i utmark / FABLAB => Høylandet (teknologi)
- Forskningssatellitter for eksempel SINTEF / Lierne
- Samarbeid Høgskoler / Universitet
- Skape arbeidsplasser
- Få mer forskning på klimaproblematikken
- Naturressurser: Trenger folk med høy kompetanse til å skape arbeidsplasser (lokal kompetanse)
- Klima / Energi: Mer penger til forskning

Vedlegg 5: Forkortelser

ABS-region	Arbeids- bo og serviceregion
A-etat	Arbeidsmarkedsetaten
Aquareg	Interreg.program innen fiskeri og havbruk
BU-midler	Bygdeutviklingsmidler
EU	Den europeiske union
ESA	EUs overvåkningsorgan
FP	Fylkesplan
FMLA	Fylkesmannens Landbruksavdeling
FID	Fiskeridirektoratet
FIDR	Fiskeridirektoratet Trøndelag
FD	Fiskeridepartementet
FRAM	Forstått-Realistisk-Akseptert-Målbart (leder og strategiutviklingsprogram for bedrifter)
FUNN	Forskning-Utvikling-Nyskaping-Næringsliv (NF-program å fremme forskning i n.liv)
FoU	Forskning og utvikling
FOPUT	Felles oljepolitisk utvalg for Trøndelag
HUNT	Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag
HASUT	Havbruk, areal, samordning, utvikling i Trøndelag (marint prosjekt)
HiNT	Høgskolen i Nord-Trøndelag
HiST	Høgskolen i Sør-Trøndelag
IKT	Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
IMN	Industrikraft Midt-Norge
IN	Innovasjon Norge
Interreg.IV	Interregionale program som Norge deltar i gjennom EØS-avtalen
KRD	Kommunal- og regionaldepartementet
KS	Kommunenes Sentralforbund
KD	Kulturdepartementet
LO	Landsorganisasjonen
LU	Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag
MD	Miljøverndepartementet
NAV	Ny arbeids- og velferdsetat
NF	Norges Forskningsråd
NTNU	Norges naturvitenskaplige Universitet
NGB	Nordens grønne belte (Interreg. Trøndelag /Jämtland)
NHO	Næringslivets Hovedorganisasjon
OK-INT	Opplæringskontorenes internasjonaliseringsprosjekt
OED	Olje- og energidepartementet
RDA	Regionalt differensiert arbeidsgiveravgift
RUP	Regionalt Utviklingsprogram
SVV	Statens Vegvesen
SVO	Statens Veiledningskontor for oppfinnere
SLF	Statens Landbruksforvaltning
SIVA	Selskapet for industrivekst
SNP	Strategisk Næringsplan
TFU	Trøndelag Forskning og Utvikling
VRI	Virkemidler for regional innovasjon
VSP-mat	Verdiskapingsprogrammet for mat
VSP-tre	Verdiskapingsprogrammet for trebransjen
WTO	World Trade Organisation

Vedlegg 6: Sentrale planer, stortingsmeldinger m.v.

Felles Fylkesplan for Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Trondheim kommune 2005-08
Samhandlingsprogram 2008 (Felles Fylkesplan)
Fylkesdelplan for kultur
Fylkesdelplan for Indre-Namdal
Fylkesdelplan barn og unge
Fylkesplanmelding Kompetanse
Strategi for landbruksrelatert næringsutvikling (2005-2008).
Landsdelsutvalgets program 2008-2011
Nyskappings- og utviklingsplan for Verdal
Handlingsplan for reiseliv
Stortingsmelding nr 19 (1999-2000) Om norsk landbruks- og matproduksjon
Stortingsproposisjon nr 51 (2003) Virkemiddelmeldinga
Handlingsplan for bioteknologi
Handlingsplan for Likestilling (FMLA)
Handlingsplan for økologisk landbruk (FMLA)
Handlingsplan for Skog (FMLA)
Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nord- Trøndelag (2005-2008)
Tenkeloft Trøndersk landbruk, strategi og SWOT-analyse (2004)
Handlingsplan for trøndersk bær og grøntproduksjon (2005)
Handlingsplan for kjøttproduksjon i Trøndelag (2004)
Kornstrategi for Trøndelag (2004)
Forstudie utmark
Handlingsplan bioenergi
Marin strategiplan for Trøndelag
Internasjonal strategi for Trøndelag
Nasjonal transportplan 2006-2015
Trøndersk reiselivsstrategi
Plan for profesjonell kunst
Kulturminnepolitikk i Nord-Trøndelag
Idrettspolitisk manifest
Handlingsplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2006-2009
Fylkesveiplan 2006-2009
Skognæring og skogindustri i Nord-Trøndelag
Folkehelseplan for Nord-Trøndelag
Strategi for ungdom og næringsutvikling
Interreg. Norge – Sverige-programmet
Stortingsmelding nr. 21 (2005-2006) Med hjerte for heile landet.
Med blikket mot framtida – fylkesrådets politiske plattform

Vedlegg 7: Statistikk.

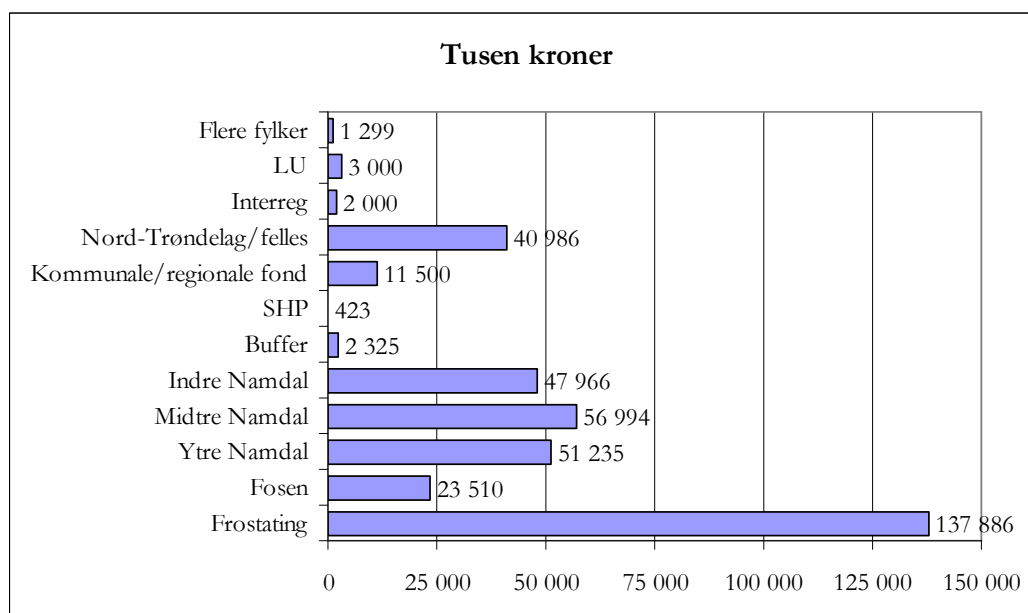
Virkemiddelbruk 2007

Kommune	Reg.utv.fond tilskudd	551.60 tilskudd og andre statstilskudd	Innovasjon Norge INKL. BU lån/tilskudd	FMLA skog/miljø BU*	SUM kommuner
Frostating:					
Steinkjer	800 000	950 000	36 014 188	1 975 656	39 739 844
Verdal	1 981 000	9 650 000	20 239 911	1 519 527	33 390 438
Levanger		200 000	28 634 722	3 827 581	32 662 303
Frosta			5 427 500	182 133	5 609 633
Inderøy			10 473 077	814 228	11 287 305
Stjørdal	3 347 250		11 881 750	1 778 258	17 007 258
Meråker	6 000 000	1 500 000	2 134 095	591 701	10 225 796
Verran	50 000		4 308 143	305 753	4 663 896
Fosen:					
Mosvik			1 789 000	1 091 598	2 880 598
Leksvik	250 000		19 863 834	565 884	20 679 718
Ytre Namdal:					
Leka	50 000		2 082 000	537 977	2 669 977
Vikna	65 000	400 000	6 978 889	145 995	7 589 884
Nærøy	400 000	600 000	39 325 443	1 250 054	41 575 497
Midtre Namdal:					
Flatanger		60 000	8 235 000	358 927	8 653 927
Overhalla		1 731 000	7 737 564	604 537	10 073 101
Fosnes		545 000	5 612 629	78 253	6 235 882
Namsos	1 273 000	427 500	17 558 779	894 772	20 154 051
Namdalseid		750 000	10 303 000	823 935	11 876 935
Indre Namdal:					
Røyrvik	1 250 000	150 000	2 173 000	261 191	3 834 191
Namsskogan			1 961 250	543 618	2 504 868
Grong		410 000	1 979 380	1 216 549	3 605 929
Lierne	440 000		12 189 345	1 619 366	14 248 711
Snåsa	3 000 000		19 950 469	2 451 892	25 402 361
Høylandet			2 406 900	563 160	2 970 060
Buffer		2 325 000			2 325 000
SHP	423 700				423 700
Kommunale/Regionale fond	850 000	10 650 000			11 500 000
Nord-Trøndelag/felles	13 336 000	5 189 000	16 849 440	5 516 300	40 890 740
Interreg		7 940 000			7 940 000
LU		3 000 000			3 000 000
Flere fylker			1 298 900		1 298 900
SUM	33 515 950	46 477 500	297 408 208	29 518 845	406 920 503

*BU-midlene går i stor grad til regionale organisasjoner hvor postadressen vil avgjøre hvilken kommune som midlene føres på.

Virkemiddelbruk 2007, regioner

Kommune	Reg.utv.fond tilskudd	551.60 tilskudd og andre statstilskudd	Innovasjon Norge INKL. BU lån/tilskudd	FMLA skog/miljø BU	SUM regioner
Frostating	12 178 250	12 300 000	119 113 386	10 994 837	154 586 473
Fosen	250 000	0	21 652 834	1 657 482	23 560 316
Ytre Namdal	515 000	1 000 000	48 386 332	1 934 026	51 835 358
Midtre Namdal	1 273 000	3 513 500	49 446 972	2 760 424	56 993 896
Indre Namdal	4 690 000	560 000	40 660 344	6 655 776	52 566 120
Buffer		2 325 000			2 325 000
SHP	423 700				423 700
Kommunale/regionale fond	850 000	10 650 000			11 500 000
Nord-Trøndelag/felles	13 336 000	5 189 000	16 849 440	5 516 300	40 890 740
Interreg		7 940 000			7 940 000
LU		3 000 000			3 000 000
Flere fylker			1 298 900		1 298 900
SUM	33 515 950	46 477 500	297 408 208	29 518 845	406 920 503

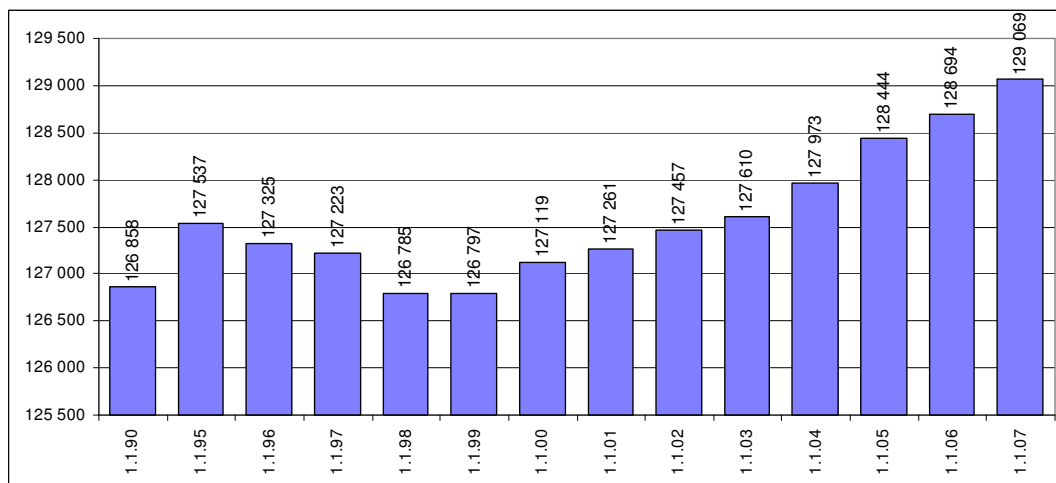

Folketallet i kommunene 1990-1.1.2007

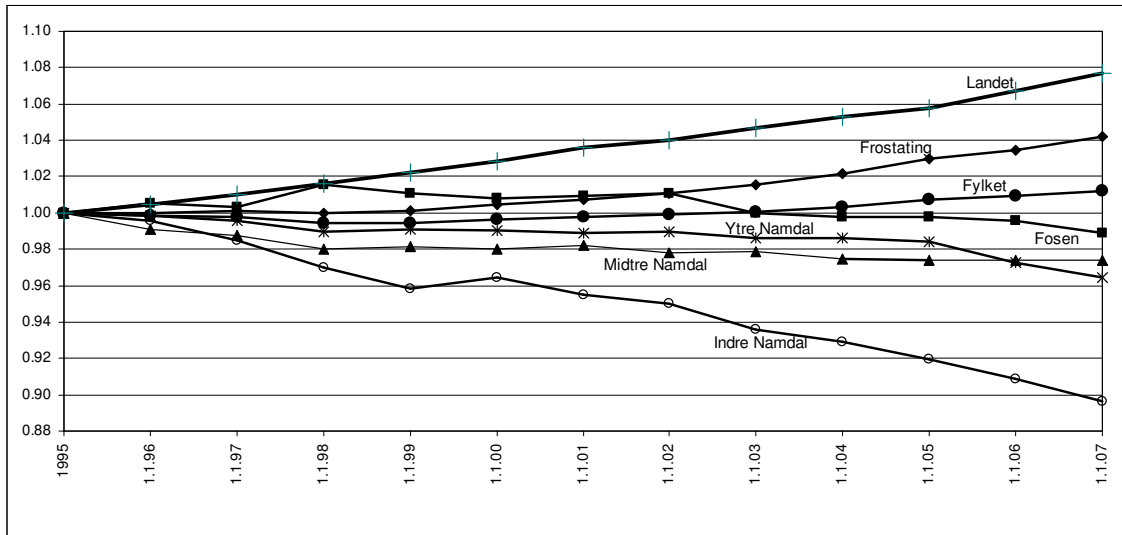
	1.1.90	1.1.95	1.1.96	1.1.97	1.1.98	1.1.99	1.1.00	1.1.01	1.1.02	1.1.03	1.1.04	1.1.05	1.1.06	1.1.07
Meråker	2 750	2 735	2 663	2 643	2 563	2 595	2 636	2 593	2 559	2 556	2 539	2 560	2 531	2 507
Stjørdal	17 276	17 546	17 631	17 728	17 928	18 107	18 224	18 468	18 724	18 940	19 199	19 562	19 892	20 273
Frosta	2 503	2 456	2 457	2 459	2 425	2 395	2 436	2 433	2 445	2 474	2 454	2 493	2 467	2 461
Levanger	16 704	17 186	17 310	17 369	17 446	17 504	17 466	17 457	17 572	17 700	17 875	18 001	18 080	18 173
Verdal	13 391	13 722	13 747	13 720	13 723	13 663	13 665	13 637	13 665	13 697	13 827	13 815	13 900	13 962
Steinkjer	20 577	20 670	20 543	20 589	20 382	20 347	20 483	20 551	20 483	20 417	20 451	20 527	20 477	20 624
Inderøy	5 816	5 792	5 789	5 790	5 754	5 747	5 810	5 797	5 854	5 870	5 819	5 908	5 938	5 920
Verran	3 139	2 951	2 924	2 872	2 825	2 789	2 737	2 711	2 663	2 679	2 684	2 670	2 644	2 623
Frostating	82 156	83 058	83 064	83 170	83 046	83 147	83 457	83 647	83 965	84 333	84 848	85 536	85 929	86 543
Leksvik	3 589	3 487	3 503	3 485	3 522	3 508	3 513	3 518	3 532	3 510	3 511	3 508	3 496	3 484
Mosvik	964	920	927	935	954	945	928	931	922	895	887	888	893	874
Fosen	4 553	4 407	4 430	4 420	4 476	4 453	4 441	4 449	4 454	4 405	4 398	4 396	4 389	4 358
Flatanger	1 436	1 368	1 331	1 330	1 298	1 286	1 241	1 242	1 254	1 244	1 221	1 205	1 174	1 168
Namdalseid	2 011	1 949	1 906	1 888	1 845	1 831	1 834	1 829	1 814	1 799	1 779	1 781	1 749	1 741
Namsos	11 840	12 303	12 213	12 224	12 227	12 261	12 291	12 394	12 352	12 380	12 426	12 498	12 574	12 573
Fosnes	858	849	831	815	794	800	793	780	766	762	748	717	714	712
Overhalla	3 777	3 756	3 759	3 713	3 653	3 672	3 661	3 626	3 600	3 606	3 540	3 476	3 493	3 505
Midtre														
Namdal	19 922	20 225	20 040	19 970	19 817	19 850	19 820	19 871	19 786	19 791	19 714	19 677	19 704	19 699
Grong	2 488	2 532	2 567	2 562	2 523	2 497	2 570	2 572	2 588	2 530	2 530	2 481	2 416	2 387
Lierne	1 694	1 638	1 610	1 599	1 583	1 566	1 565	1 564	1 558	1 552	1 535	1 509	1 503	1 485
Røyrvik	742	737	715	678	656	603	602	586	563	547	539	542	544	526
Namsskogan	1 188	1 074	1 062	1 046	989	982	988	955	969	966	958	941	919	933
Høylandet	1 409	1 367	1 363	1 365	1 356	1 351	1 339	1 332	1 308	1 275	1 258	1 247	1 279	1 266
Snåsa	2 526	2 464	2 453	2 417	2 411	2 403	2 396	2 358	2 335	2 312	2 296	2 260	2 251	2 197
Indre														
Namdal	10 047	9 812	9 770	9 667	9 518	9 402	9 460	9 367	9 321	9 182	9 116	8 980	8 912	8 794
Vikna	3 747	3 768	3 784	3 799	3 775	3 840	3 867	3 890	3 950	3 958	4 021	4 013	4 011	4 019
Nærøy	5 581	5 467	5 447	5 415	5 412	5 387	5 357	5 353	5 297	5 269	5 240	5 233	5 154	5 073
Leka	852	800	790	782	741	718	717	684	684	672	636	609	595	583
Ytre Namdal	10 180	10 035	10 021	9 996	9 928	9 945	9 941	9 927	9 931	9 899	9 897	9 855	9 760	9 675
FYLKET	126 858	127 537	127 325	127 223	126 785	126 797	127 119	127 261	127 457	127 610	127 973	128 444	128 694	129 069
	4 233	4 348	4 369	4 392	4 417	4 445	4 473	4 503	4 523	4 552	4 577	4 606	4 640	4 681
LANDET	116	410	957	714	599	329	603	436	861	252	457	363	219	134

Kilde: SSB

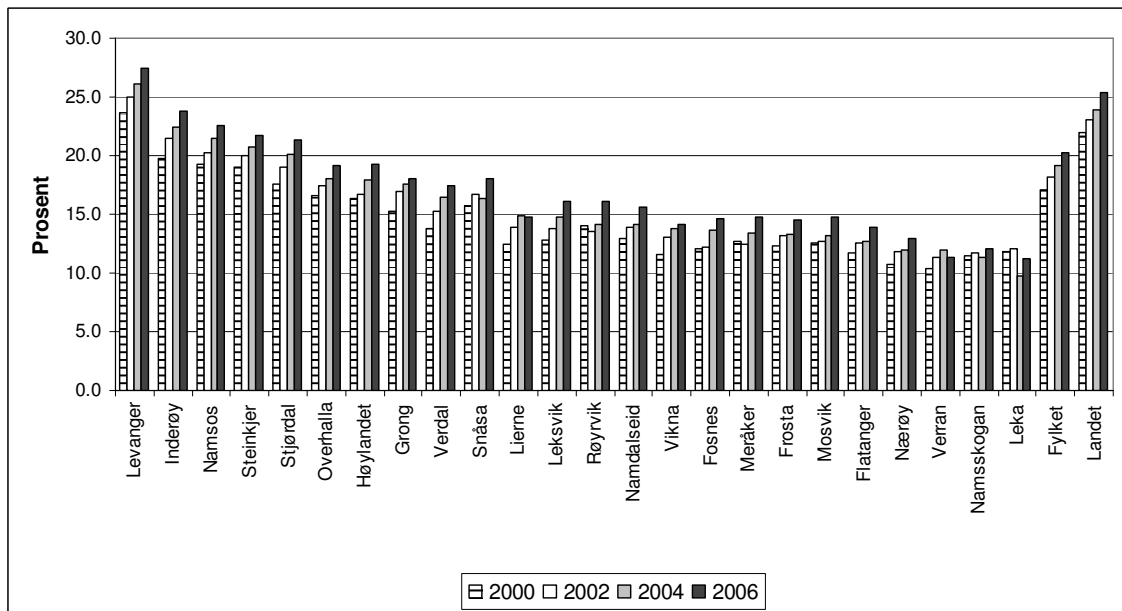
Utviklingen i folketallet i Nord-Trøndelag 1990-1.1.2007

Befolkningsutviklingen i fylkets regioner, fylket og landet 1990-1.1.2007

Andel universitets- og høyskoleutdannet 2000-2006 (i % av personer 16 år og over)

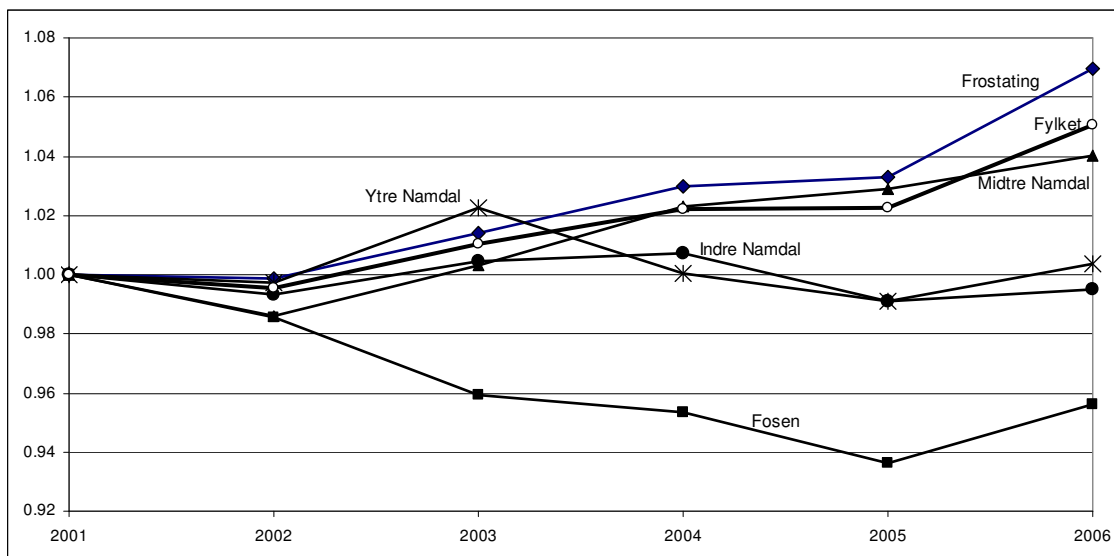
Kilde: SSB

Syssestetingsutvikling i kommunene fra 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Endring	I prosent
Meråker	1112	1064	1057	1038	1021	967	-145	-13.0 %
Namdalseid	737	750	709	702	651	666	-71	-9.6 %
Nærøy	2056	2001	2024	1942	1891	1901	-155	-7.5 %
Fosnes	248	234	254	264	247	231	-17	-6.9 %
Flatanger	469	430	436	434	416	437	-32	-6.8 %
Mosvik	325	340	327	311	300	306	-19	-5.8 %
Grong	1215	1235	1196	1181	1154	1150	-65	-5.3 %
Overhalla	1351	1308	1284	1356	1362	1286	-65	-4.8 %
Leksvik	1564	1521	1484	1489	1468	1499	-65	-4.2 %
Frosta	919	912	920	885	872	891	-28	-3.0 %
Røyrvik	232	206	213	219	232	226	-6	-2.6 %
Høylandet	512	492	483	482	471	502	-10	-2.0 %
Leka	257	246	250	248	252	253	-4	-1.6 %
Namsskogan	415	413	419	401	398	415	0	0.0 %
Steinkjer	9532	9561	9558	9685	9713	9844	312	3.3 %
Lierne	641	642	668	685	665	663	22	3.4 %
Snåsa	901	897	950	973	956	936	35	3.9 %
Inderøy	1810	1757	1827	1820	1842	1886	76	4.2 %
Verran	886	935	932	894	877	942	56	6.3 %
Verdal	5701	5485	5589	5695	5776	6088	387	6.8 %
Levanger	8159	8441	8576	8697	8528	8766	607	7.4 %
Vikna	2038	2091	2175	2162	2167	2212	174	8.5 %
Namsos	6134	6086	6281	6382	6515	6674	540	8.8 %
Stjørdal	8191	8081	8349	8660	8859	9428	1237	15.1 %
Nord-Trøndelag	55405	55128	55961	56605	56633	58169	2764	5.0 %

Kilde: PANDA/Sintef

Syssestetingsutvikling, regionvis og fylket. 2001-2006

Prosentvis endring i antall sysselsatte 2001-2006

